

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

ZADRUGAR

**GLASILO
NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV
DRŽAVNIH ŽELEZNIC V LJUBLJANI**

LETO XI.

20. MARCA 1935

ŠTEV. 3 /

Izplačilo tekoče štednje (blagajniškega skonta)

Obveščamo vse člane, da se bo izplačevala tekoča štednja (blagajniški skonto), nabrana v letu 1934, od 26. marca t. l. dalje.

Iz te štednje se izplača:

- a) od gotovinskih nakupov specerije 6·5%
- b) od izvršenih vplačil, ki so zadevali kreditne nakupe, dalje od gotovinskih nakupov manufakture in kuriva 5·5%
- c) od nakupa mleka 5·5%

Preostanek iz tekoče štednje se knjiži l članom na stalni garancijski štednji.

Obvestila o višini štednje pod a) do c) za aktivne člane smo odposlali posameznim službenim edinicam, ki jih bodo razdelile med članstvo. Obvestila torej zahtevajte pri izplačilnih uradnikih odnosno pri nadzornikih proge.

Vpokojeanci in vdove dobe obvestila pri zadružni blagajni, kjer se štednja izplačuje.

Štednja se bo izplačevala pri zadružnih blagajnah prodajalne Ljubljana gl. kol., Masarykova cesta 17 in v Mariboru, kor. kol., Frankopanska 34.

Izplačilo se bo izvršilo le proti predložitvi nakupne knjižice in tozadevnega obvestila.

Člani, kateri dobe štednjo izplačano v gotovini, pa žele, da bi se jim znesek obračunal na dolg, naj to takoj sporoče zadrugi.

Izplačilo štednje v gotovini se bo vršilo do vključno 4. maja leta 1935.

Zadrugarji, vpoštevajte !

Naročite pri naši zadrugi mleko, od katerega dobite tudi blagajniški skonto, Ccna Din 2— za liter, dostavljen na dom.

Nabiranje zdravilnih rastlin !

Termin za prigrasitev za nabiranje zdravilnih rastlin podaljšamo do 15. aprila t. l.

Opozarjamo cenjeno članstvo, da prečita še enkrat tozadeven razpis in prilogo v zadnji števil „Zadrugarja“.

Akcija je namenjena v prid članstva, ki naj se tega zaveda in se posluži ugodne prilike, ki mu lahko nudi nov vir dohodkov!

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV DRŽ. ŽEL

ŠT. 3

LJUBLJANA, 20. MARCA 1935.

LETO XI

France Veber:

Zadružništvo in gospodarski red življenja

Že v mrtvi prirodi opazujemo prikazen posebnega reda, ki daje nepregledni mnogoličnosti vsega prirodnega dogajanja in spreminjanja značaj zakonite enote. Tak vesoljni red niti tedaj ne neha, ko zapustimo mrtvo prirodo in prestopimo prag življenja na njej. Tudi vse prirodno življenje poteka po svojih nespremenljivih zakonih in je razlika samo ta, da so zdaj to pač zakoni življenja in ne recimo samega telesnega premikanja. Na pr. prirodopisec dobro vé, kakó se posamezne živalske vrste niti za ped ne odmaknejo od življenja, ki je po življenjskem redu zanje določeno. Seveda zadenemo na tak red tudi v samem človeškem življenju in vprav ta red svojstveno človeškega življenja nas v tem stiku prvenstveno zanima. Je to v bistvu toliko kakor vsakokratni družabni red. Moram pa takoj pripomniti, da stvarno jedro tega reda ni v samih predpisih in posebnih zakonskih določilih družabnega življenja. Na pr. prvotno plemensko življenje človeka je potekalo po svojem določenem redu, še preden je dobilo poznejšo obliko državno urejene in pravno predpisane skupnosti. Pa tudi vsako pravo državno življenje je osnovano na nekih stalnih družabnih odnosih, ki jih zakoni samo še posebej overavljajo in izpolnjujejo. Takó pojmovani družabni red je potemtakem ona več ali manj stalna oblika medsebojnega življenja, po kateri postajajo vsakokratni temeljni družabni odnosi človeku že naprej določeni in za človeka že naprej opredeljeni. Predzgodovinskemu plemenjaku sta bila recimo po njegovem rojstvu in drugih prilikah že naprej določena način in posebna vsebina njegovega socialnega dela in tudi vse to delo samo je bilo že naprej takó opredeljeno, da je človek za delo takorekoč samo prijel, ni pa človek dela — ustvarjal. Bila je to posledica tedanjega plemenskega družabnega reda. Toda samo bistvo reda je ostalo slejkoprej neizpremenjeno: družabni odnosi so postali številnejši, bolj razčlenjeni in tudi globlji, toda njim odgovarjajoči družabni red je človeku zopet že naprej odkazoval osnovni način in osnovno vsebino njegovega družabnega življenja.

Taka dejstva ne govoré samo za silno moč družabnega reda, temveč odkrivajo na njem tudi še njegov spremenljivi značaj. Družabni

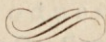
red se spreminja in mejniki takih sprememb so obenem osnovni zgodovinski mejniki življenja na zemlji. Najvažnejše pa se mi zdi, da opozorim bralca »Zadrugarja« na nekatere osnovne pogoje za tako spreminjanje vsakokratnega družabnega reda. Najprej je reči, da ima vsak red dve strani, nevidno notranjo in vidno vnanjo. Prva stran je dana s samim notranjim življenjem dobe, za katero naj bo ta red značilen; njegova druga stran pa je dana z urejenimi vnanjimi sredstvi, ki so za tako življenje še posebej potrebni. V tem smislu razlikujem med notranjim in vnanjim družabnim redom človeškega življenja. Na pr. v predzgodovinski dobi samoplemenske življenjske skupnosti je bilo zakonito potekanje samega notranjega plemenskega teženja osnova tedanjemu notranjemu življenjskemu redu, primerna stalnost v vnanjem udejstvovanju, ki je bilo za uresničevanje teh teženj potrebno, pa vnanjemu. In bravec še to takoj uvidi, da je vprav vsakokratni notranji družabni red še neobhodna osnova vnanjemu in ne narobe: stalnost notranjega življenja išče in ustvarja enako stalnost v vnanjih sredstvih, ki so za to življenje še posebej potrebni! Pri vsej tej osnovni zavisnosti vnanejšega družabnega reda od notranjega pa ne smemo pozabiti na dve važni posebnosti, ki gresta vprav — vnanjemu družabnemu redu in ne notranjemu.

Prvič je kajpa samo vnanji družabni red res že takorekoč na zunaj otipen in viden. Zato utegne ta red sčasoma naravnost okosteneti in se od svojega življenjskega izvora, to je od pristojnega življenjskega reda, poljubno oddaljiti: samo notranje življenje se že naprej razvija, njegova dotdanja vnana oblika pa se enakemu nadaljnjemu razvoju še krčevito upira; zgodovina človeštva je tudi zgodovina trpljenja, ki je vedno potrebno, ko naj se tudi vnanji razvoj družabnega reda prilagodi že izvršenemu notranjemu. S to posebnostjo vnanejšega družabnega reda pa je v najtesnejši zvezi še druga in nemalo — ugodnejša njegova posebnost, ki je v tem, da izkuša vprav vnanji družabni red postati vedno širši in splošnejši, tak, da bi zamogel s svojimi sredstvi zajeti in objeti čim več namenov življenja. In s tem je obenem izrečeno, kakó in zakaj je osnovni končni vnanji red družabnega življenja res toliko kakor njegov gospodarski red. Saj je gospodarstvo najbolj osnovno, najsplošnejše in najširše sredstvo življenja! Zato je gospodarski red v resnici obenem najosnovnejši, najsplošnejši in najširši vnanji družabni red človeškega življenja. In zato je bil tudi dosednji tok zgodovine tak, da je dajal gospodarstvu vedno očitnejše in samostojnejše mesto v socialnem življenju. In zato je, kakor sem bil to bravcu »Zadrugarja« že na drugih mestih predočil, končno prišlo do one usodne točke v sem spadajočem razvoju človeštva, ko si je že gospodarstvo prilastilo tudi mesto — edinega osnovnega in vrhovnega namena življenja na zemlji (gospodarski individualizem — gospodarski kolektivizem!). In vprav na tej točki je potreben zopet korak od vnane lupine k notranjemu jedru, od samega sredstva življenja — k življenju.

Gospodarski red je brez dvoma najširša in zato končna oblika v n-
njega družabnega reda. Toda že to pové, da je tudi ta red in to po
lastni naravi navezan na poseben notranji in v tem smislu nepo-
sredni ter izvengospodarski red družabnega življenja na zemlji! Kakó naj
si zamislimo enako končno obliko tega notranjega družabnega
reda, ne more nihče naprej prorokovati; zakaj tudi vsako táko proroko-
vanje bi bilo le nebogljeno dete — življenja. Toda slejkoprej ostane in
bo ostala načelna dvojica življenja in življenjskega sred-
stva in na točki človeškega življenja bo ta dvojica slejkoprej še porajala
dvojico notranje-življenjskega in vnanje-sredstvenega družabnega reda in
vnanje-sredstveni družabni red bo slejkoprej moral služiti notranje-življenj-
skemu in ne narobe. Ker pa smo videli, kako postaja vprav vnanje-
sredstveni red družbe končno samoobsebi toliko kakor njen — gospodarski
red, tedaj se pojavi še novo in odločilno vprašanje, kakšen naj bo ta go-
spodarski red sam, da bo kar najbolje ustrezal podanemu osnov-
nemu razmerju med notranjim in vnajim redom vsega družabnega živ-
ljenja. Tak idealni gospodarski red bo moral po vsem rečenem v idealni
meri izpolniti zlasti tri zahteve družabnega razvoja. Prvič bo tudi on
moral biti in ostati res pravi gospodarski red, ki samega gospo-
darstva ne bo zamenjaval s kakršnimkoli izvengospodarskimi potezami
življenja. Drugič bo tudi on moral najskrbneje varovati zgolj vnanji in
torej samo sredstveni značaj svoje življenjske potrebnosti in svo-
jega zgodovinskega poslanstva. Za tretjič bo on vprav po tej drugi svoji
strani moral biti še takšen, da se bo avtomatično prilagajal tudi vsakemu
novemu ter neposrednemu življenjskemu razvoju
in da bo takó — naravni pospeševalec tega razvoja in ne njega umetna ovira.

Kdor je pazno prečital moje dosedanje članke, temu mora biti jasno, da
vsem tem pogojem ustreza in more ustrezati samo zadružni red go-
spodarskega življenja. Prvič je tudi zadružno življenje toliko kakor gospo-
darsko in to izrazito gospodarsko življenje. Drugič pa stavlja samo za-
družna gospodarska misel že po svoji lastni naravi gospodarstvo v službo
življenja in ne življenje v službo gospodarstva. In tretjič se samo zadružni
gospodarski duh vprav po tej drugi svoji strani zares avtomatično prilagaja
vsakemu novemu ter neposrednemu življenjskemu razvoju in tak razvoj še
s svoje strani samo podpira in ščiti in je na pr. storil, da se je prvotno
plemensko zadružništvo umaknilo poznejšemu stanovskemu. In bravec
»Zadugarja« že vé, kako se tudi stanovsko zadružništvo enako naravno
prilagaja še vsem ostalim silam neposrednega življenjskega razvoja, zlasti
pa družinsko-plemenskim, narodno-nacionalnim, državno-pravnim in reli-
giozno-občestvenim.

Dà, zadružni gospodarski red je edini idealni gospodarski red člove-
škega življenja!

O solidarizmu in zadružništvu

(Razvoj zadružništva v Franciji.)

V Franciji je prvi idejni in praktični začetnik konzumnega in produkcijskega zadružništva francoski filozof in sociolog Charles Fourier (1772 do 1837), ki je zasnoval idejo splošnih zadrug (Vollgenossenschaft — co-opération integrale), osnoval podeželske tako zvane »občinske pisarne« za prehranjevanje in prodajo pridelkov kmetijskega prebivalstva, ki jih je dobival neposredno od producenta. Na shranjene zaloge je dajal do $\frac{2}{3}$ vrednosti posojila z nizko obrestno mero ter tako zaščitil kmeta pred oderuhi.

Prvi začetki francoskega zadružništva datirajo že iz leta 1830 iz malega alzaškega mesta Gebwiller-ja, kasneje pa (l. 1835) iz Lyon-a, kjer so si pristaši Ch. Fouriera pod imenom »Commerce Véridique et Social« (Poštena in družbena trgovina) ustanovili prvo zadružno prodajalno. $\frac{1}{4}$ dobička te trgovine so razdelili med konzumente, $\frac{1}{4}$ na obrestovanje deležev, $\frac{1}{4}$ pa na dobrodne namene. Vendar je moral ta konzum zaradi šikan s strani upravnih oblasti kmalu prenehati s poslovanjem.

Iz leta 1848 imamo nov poizkus konzumne zadruge, ko so delavci v Lyonu ustanovili novo društvo pod imenom »Les travailleurs unis« (Združeni delavci). Skupina delavcev se je namreč dogovorila, da kupi s pomočjo skupnih doprinosov 1 tono premoga, katerega so si med seboj razdelili. Po prvem uspelem poizkusu so pričeli zbirati denarna sredstva v večjem obsegu ter si ustanovili majhno prodajalno, ki je tako dobro uspevala, da je po šestih mesecih imela svoje podružnice po vseh okrajih Lyona ter že leta 1850 posestvovala lastno pekarno, slačičarno, klavnico, vinarno in prodajalno premoga. Ob prisilni likvidaciji (l. 1851) je imela že 45.000 frankov premoženja. Iz leta 1849 imamo prve poizkuse slične organizacije v Lille-u, kjer so si delavci ustanovili lastno konzumno društvo pod imenom »L'Humanité« (»Človečanstvo«), ki je leta 1851 prav tako morala likvidirati.

Slične poizkuse imamo v tej dobi tudi v Sedanu, Dunquerqueu, Cherbourgu, Grenoblu, ki so morale po državnemu udaru Napoleona III. prenehati z obratovanjem.

Vendar je pa bilo v Franciji opaziti večji interes za produkcijske zadruge. Veliko sta na razvoj teh zadrug (associations ouvrières) vplivala Philipp Buchez (1796—1865) in Louis Blanc (1811—1882). Prvi je v svoji reviji »L'Européen« že od l. 1830 propagiral idejo produkcijskih zadrug in s tem osamosvojitve delavstva.

Prav tako je Louis Blanc smatral produkcijske zadruge (on jih je imenoval »družbe«) za edino sredstvo, ki lahko rešijo socialno vpašanje delavstva.

Leta 1841 je Louis Blanc objavil »Organizacijo dela« (Organisation de travail), kjer je zagovarjal osnovanje produkcijskih zadrug s finančno

pripomočjo in pod nadzorstvo države. Dobiček teh zadrug bi se moral razdeliti po njegovem načrtu med člane, za podporo brezposelnim in invalidom, za pokritje posojil, ostanek pa za pomoč drugim produkcijskim zadrugam. Te produkcijske zadruge naj bi omogočile zasebna podjetja, najprej v industriji, kasneje pa tudi v kmetijstvu. Njegovi poizkusi so ostali brez trajnega uspeha, pač pa je njegove nazore in nauke začel širiti v Nemčiji znameniti nemški socialist Ferdinand Lassalle.

Povečano zanimanje za produkcijske zadruge je trajalo v Franciji od leta 1848 do 1851, ko so morale tudi te vrste zadrug prenehati z obratovanjem. Zato so od leta 1850 do 1868 Francozi posvetili glavno pozornost kreditnemu zadružništvu, katerega začetki so prišli iz Nemčije. Šele leta 1863 se je tudi v Franciji pojavilo močnejše zanimanje za konzumne zadruge, a leta 1884 pa za konzumne zadruge po vzorcu Rochdala, ki obstojajo še danes. V letu 1885 sta ustanovila Eduard de Boyve in Auguste Fabre v Nimesu novo šolo, t. j. smer francoskega zadružništva, ki je razvila ideje Rochdalskih pionirjev in angleških krščanskih socialistov. V reviji »L'émancipation«, katero je leta 1866 izdajal E. de Boyve, je razvil avtor svoje socialne in verske nazore, ki se glase v kratkem sledeče: »Zadružništvo ima sposobnost združiti vse ljudi in vseh veroizpovedi; ono združuje vse razrede ter ne dopušča sovraštva v svojih vrstah. Zadružništvo mora in bo odstranilo razredno borbo, ker je sicer sprememba sedanjega socialnega reda nemogoča. Za doseg boljšega reda je potreba tudi boljših ljudi. Nimeška šola stoji na stališču, da je treba današnji gospodarski red, ki temelji na konkurenci producentov, zamenjati z novim gospodarskim redom, ki sloni na medsebojnem sodelovanju konzumentov. Nosilec tega novega reda naj bo organizacija konzumentov.«

Tej struji je pristopil prof. narodnega gospodarstva v Montpellier-ju, kasneje pa v Parizu, Charles Gide, ki je mnogo prispeval k populariziranju zadružne misli, k ideji in zgraditvi socialnega programa in organizacije zadružništva in zadružne države. On je zato najznamenitejši ideolog kontinentalnega konzumnega zadružništva. »La Coopération« je njegovo najznamenitejše delo. Charles Gide je deist, solidarist, pacifist in evolucionist; priznava pa tudi, da je revolucija včasih neizogibna.

Njegove nazore o zadružništvu karakterizirajo najboljše sledeči citati: »Zadružništvo hoče preoblikovati svet; z reformo pa pričinja pri hišnem gospodarstvu; ono stremi proti nebu, stoji pa trdno na zemlji.« Glede ciljev zadružništva se pa izraža takole: »Če ne bi imelo zadružništvo nobenih drugih ciljev kot odpiranje poslovalnic in zbiranje prihrankov za boljše in udobnejše življenje, ne bi moglo združiti milijonov ljudi v enem upanju in v eni veri.«

Ch. Gide poudarja zlasti važnost konzumnih zadrug pred drugimi oblikami zadružništva ter pravi: »Producenti so vojščaki in njih država je država konkurence in boja za obstanek;

konzumenti so pa mitni prebivalci in njih država je država sporazuma.« Prav tako se obrača tudi proti socializmu in pravi: »Če kdo reče, da je mogoče obstoječi gospodarski red hitro izpremeniti, goljufa samega sebe ali pa goljufa drugega. Kjer pa gre za državno-politično revolucijo, je to mogoče. Trije dnevi zadostujejo za odstranitev prestola — kako krhka stvar! Če pa gre za nadomestitev gospodarskega reda z novim organizmom, mora temu koraku prednjačiti skladno in tiho delo, ki gradi počasi.« Kot dokaz za to navaja, da je bilo ob zadnji francoski revoluciji meščanstvo že delj časa pripravljeno za prevzem poslov in nalog, ki so se pojavile z revolucijo in po njej.

Zastopniki nimeške šole so sklicali leta 1885 v Parizu prvi kongres francoskih konzumnih zadrug; ta kongres, kateremu sta prisostvovala tudi angleška prvoboritelja zadrugišstva Vansittart-Neale in Holyoake, je izdelal temelje za osnovanje zadrugne zveze in organiziral zadrugo za kupovanje na veliko po vzorcu angleških velenakupnih zadrug. Ta zadrugna zveza (»Union Cooperative«) je ostala v političnem oziru nevtralna. Pod vplivom belgijskih socialistov (Vandervelde: »Belgijske konzumne zadruge so postala molzna krava delavske stranke«) se je pojavil v Uniji razkol (l. 1895 so izstopile socialistične, l. 1908 pa katoliške konzumne zadruge), ki je trajal vse do leta 1912. Vsi ti spori so mnogo doprinesli k temu, da se francosko zadrugišтво ni moglo dvigniti na pričakovano višino.

Delo Ch. Gida »La Cooperation« predstavlja prav za prav zbirko 13tih njegovih predavanj iz leta 1886—1907. Zaradi pomembnosti Gideovih misli nekaj podrobnosti o tem delu.

V prvem predavanju poglavju svojega dela avtor opisuje ideje in praktične osnutke Charlesa Fourierja, katerih sad je bilo l. 1859 poznano podjetje »Famillistère«, katero so l. 1888 reorganizirali v produkcijsko zadrugo. Gide misli, da bo v bodočnosti vsak človek član večjega števila zadrug, na pr. konzumnih, gradbenih, vzgojnih, zavarovalnih, bolniških itd. itd., kjer se ne bodo združevali le delavci enega kraja, temveč vsi ljudje vseh dežel, jezikov in stanov. Zaradi skupnih interesov vseh konzumentov bo s tem zajamčen tudi socialni red in mednarodni mir. Po Fourierju obstoja namreč skrivnost združenja interesov v asociacijah, ki združujejo razrede ter s tem onemogočajo spore in boje. Vidimo torej, da ima tu zadnjo besedo ljubezen, kajti vse, kar je vrednega in večjega, je ustvarjeno iz ljubezni; sovražstvo pa vedno le razdira.

Očividno tudi Gide ni bil povsem prepričan o možnosti praktične izvršitve teh trditev, zato je to predavanje v zadnjem ponatisu svojega dela izpustil.

V drugem predavanju — o razmerju francoske delavske stranke do zadrugišstva — razpravlja o krivičnem sistemu sodobnega »salarijata« (ustroja delavskih mezd), ki smatra človeka za golo orodje produkcije.

V tem poglavju graja avtor tudi sklep delavskega kongresa v Marseille-u (l. 1879), kjer so se pristaši Marxa pod vodstvom socialista J. Quesde izrekli proti združništvu, ter pravi, da ta sklep ni bil kvaren le združništvu, temveč tudi francoski delavski stranki. V tem poglavju vzporeja Ch. Gide Delavsko internacionalo z Mednarodno združno zvezo (Alliance coopérative internationale), ki združuje združne zveze. Ch. Gide trdi, da združništvo ne stremi za duhovnim zasuzenjem človeka, pač pa ga hoče dovesti k popolnejšemu razvoju človeških sposobnosti. Zadrug ni primerjati s strokovnimi organizacijami delavstva (sindikati); prve so združenja, kamor imajo pristop vsi ljudje, druge niso podjetja, temveč le politične, izključno stanovske tvorbe; prve delajo za socialen in političen mir, druge pa za boj med razredi.

Za sindikaliste solidarnost ni končni cilj, kot pri združništvu, temveč jim je le sredstvo za doseg njihovega cilja, t. j. odrešenje delovnega ljudstva. Pač pa je obema solidarizem le sredstvo za vzgojo ljudskih mas. Vendar združnega programa ni smatrati enostavno za varijanto solidarizma; združništvo ima drug cilj: pri produktivnih zadrugah je cilj sprememba današnjega mezdnege sistema, pri konzumnih zadrugah je pa cilj uresničenje pravične cene. Kadar prodre združna misel v vse plasti naroda države, dobimo idealno državo — združno republiko. (Dalje prih.)

Manuiaktura

Pripombe h krojni poli

Moška srajca.

S srajcami, zlasti če jih delamo doma, je težko ustreči našim možem. Poštena srajca je res kos umetnosti, pa zopet ne tako velike kakor bi si kdo mislil. Treba je pač poznati glavna pravila in delati točno po njih.

Zadnje čase nosijo možje kaj radi take srajce, ki jih ni treba oblačiti čez glavo, marveč ki se zapenjajo spredaj po vsej dolžini in oblačijo tako kakor suknjič.

Iz kakšnega blaga sešijemo srajce?

Srajce za vsak dan sešijemo iz oksforda ali močnega cvirnastega blaga, za boljše srajce kupimo cefir, za praznične pa popelin. Belo praznično srajco sešijemo iz šifona. Za sportne srajce je posebno blago turing in razno blago v videzu trikoja. V naši prodajalni boste dobili vsega v bogati izbiri, zlasti pa vas opozarjam na izredno lepe, karirane in črtaste pope-line in cefirje. Da ne bo ovratnik premajhen, rokav prekratek, zapestnik

preozek, operite ali vsaj poparite vsako pralno blago preden začnete pri-
krajati ali šivati. Pralno blago, zlasti če je redko tkano, pri pranju vskoči.

Koliko blaga potrebujemo za srajco? Za srajco z enojnimi zapestniki
kupimo dvakratno dolžino in dvakratno dolžino rokava.

Na primer: dolžina srajce = 90 cm — potrebujemo torej $2 \times 90 = 180$ cm
dolž. rokava = 56 cm — potrebujemo torej $2 \times 56 = 112$ cm

Skupaj: 292 cm

Za tako srajco kupimo torej 3 m blaga.

Za srajco z dvojnimi zapestniki priračunamo še enkratno širino zapest-
nika 28 cm, to je 320 cm.

Katere mere potrebujemo za moško srajco?

Imeti moramo: dolžino srajce, širino naplečnika, višino naplečnika,
širino srajce, prsno širino, dolžino razporka, dolžino rokava, širino rokava,
širino in višino zapestnika in širino vratu.

Mere vzamemo na osebi, še bolje pa je, če jih vzamemo na srajci, ki se
dobro prilega.

Dolžina se meri na zadnjem delu po sredini navzdol, in sicer od tam,
kjer je zadnji del všit v sedlo (sl. 1). Širina naplečnika se meri od rokava
do rokava (sl. 1 b), višina pa tam, kjer je naplečnik najvišji (sl. 1 c).
Srajca za odraslega je široka navadno toliko, kolikor je široko blago
(sl. 1 d); za deško srajco je seveda cela širina blaga preveč. Prsno širino
merimo od stranskega šiva pa do sredine roba za prepenjanje (sl. 2 a).
Če ima srajca razporek, pomerimo razporek od vratnega izreza do jezička
(sl. 2 b). Dolžina rokava se meri pravilno po pregibu rokava od sedla
do zapestnika (sl. 2 c), širina rokava pa tam, kjer je rokav najširši (sl. 2 b).
Širina zapestnika se meri tam, kjer je prišit na rokav (sl. 2 c). Širino
ovratnika merimo od sredine gumbnice na eni strani ovratnika čez ves
ovratnik do sredine gumbnice na drugi strani.

Prikrajanje moške srajce je popolnoma drugačno, kakor pa na primer
prikrajanje bluže, in sicer zato, ker blužo prikrajamo kar po kroju, dočim
o kroju za moško srajco skoraj govoriti ne moremo, saj potrebujemo
zanjo zgolj kroj za naplečnik, ovratnik in zapestnike.

Najprej odtrgamo dva kosa blaga; vsak naj bo tako dolg kakor bo dolga
srajca. To sta sprednji in zadnji del. Vratni, kakor tudi oba rokavna izreza
izrežemo šele med šivanjem. Iz ostanka blaga prikrojimo rokave, sedlo,
zapestnike in ovratnik (sl. 5). Za naplečnik si pripravimo kroj. Naplečnik
je visok eno petino cele svoje dolžine. Na primer: če je dolg 45 cm, tedaj
naj bo visok 9 cm ($9 \times 5 = 45$). Vratni izrez je globok za pol višine sedla,
manj 1 cm, širok pa $\frac{1}{6}$ širine sedla, manj 1 cm. Na primer: naplečnik je
visok 9 cm, dolg pa 45 cm — $9 : 2 = 4\cdot5$, manj 1 cm = 3·5. $45 : 6 = 7\cdot5$,
manj 1 cm = 6·5. Vratni izrez je torej globok 3·5 cm, širok pa 6·5 cm.
Posnet je naplečnik za toliko, kolikor znaša tretjina njegove višine. Če je
naplečnik visok 9 cm, ga posnamemo za 3 cm. Prikrojimo si dva napleč-

nika, vrhnjega in spodnjega. Na vrhnjem izrežemo po kroju vratni izrez in ramo (sl. 5 f) in dodamo povsod po 1 cm za šiv, spodnji naplečnik je pa kar pravokoten kos blaga, ki se poreže po obliki šele potem, ko je prišit na zadnjem delu. Prednik je širok toliko, kolikor znaša prsna širina + 1 cm za šiv + dodatek za rob za prepenjanje. Če delamo srajco z razporkom, tedaj zarežemo sprednji del tako globoko, kolikor je dolg razporek in naredimo robova za prepenjanje. Robova morata biti natanko enako široka, zato da se krijeta, kadar zapnemo srajco. Blago, ki ostane na koncu razporka, se položi v gubo, čez katero se prišijeta jeziček in pasek (sl. 2 f). Če se srajca zapenja po vsej dolžini, prerežemo prednik in naredimo robove skoz po vsej dolžini. Ko imamo pripravljen sprednji del, položimo levi rob razporka čez desnega tako, da ga krije, nato pa položimo na sprednji del prikrojeni naplečnik, in sicer tako, da leži sredina naplečnika na sredini roba za prepenjanje, vratni izrez pa da sega do roba blaga (sl. 3 a). Na prednik prenesemo in zaznamujemo s svinčnikom ali kolescem po naplečniku vratni izrez, nakar vzamemo naplečnik stran. Nato odmerimo na sprednjem delu dolžino rame, in sicer od vratnega izreza proti robu blaga. Po robu blaga od zgoraj navzdol odmerimo 3 cm; za toliko namreč znižamo prednik. Od označenih treh centimetrov, pa do vratnega izreza, potegnemo črto z ravnilom, na kar blago odrežemo tako kakor vidite na sliki 3 c. Ostalo blago ob rokavnem izrezu se odreže šele, preden vsijemo rokav. Blago, ki ostane od zareze na koncu rame, pa do roba blaga (sl. 3 d), se izmeri in prenese na zadnji del (sl. 4 a). Ko imamo na zadnjem delu to označeno, odmerimo od tu naprej proti sredini $\frac{1}{4}$ širine sedla, to pa zato, ker od te označene četrtine pa do zunanjega roba (stranskega šiva) posnamemo zadnji del za 2 cm. Kolikor je zadnji del širši od naplečnika, toliko blaga se položi v gube. Na tako pripravljen zadnji del se prišije naplečnik. Ko je to storjeno, prišijemo naplečnik še na sprednj del, nakar izmerimo vratni izrez. Če je vratni izrez premajhen, se sme porezati samo na sprednjem delu, in sicer več navzdol kakor pa na širino. Nato se prišije ovratnik. Šele, ko je prišit ovratnik, se sešije srajca na straneh. Pri stranskih šivih pustimo spodaj 15 cm dolg razporek, zgoraj pa 10 do 12 cm globoko odprtino za rokav.

Za rokav ni treba kroja, zato sem pa narisala na poli dva načina, kako se prikroji rokav (sl. 6 in 7). Blago, ki vam je ostalo pri prikrajanju sprednjega in zadnjega dela, razgrnite na mizi. Od krajčka proti sredini blaga odmerite nato širino 1 cm za šiv in v tej širini prepognite blago (sl. 5 a). Po pregibu odmerite dvakratno dolžino rokava (sl. 5 b in 5 c). Na sredi med obema dolžinama si odmerite od pregiba proti krajčku širino zapestnika 5 cm za gubice (sl. 5 d). Od tu pa do tja, kjer je označena dolžina rokava, potegnemo na obeh polovicah, na desni in na levi, s svinčnikom črto, po kateri izrežemo oba rokava (sl. 5 e in 5 f). Tako prikrajamo iz blaga, ki ima lice in robe. Če je pa blago na obeh straneh enako, si prikrojimo rokave tako kakor vidite na sliki 6. Pripravimo si namreč

pravokoten kos blaga, ki je visok toliko, kolikor je dolg rokav. Ker je rokav v zapestju ožji kakor zgoraj, navadno za 8 cm, se na blagu označi sredina. Na vsako stran sredine odmerimo in označimo 4 cm in potegnemo od ene oznake do druge črto z ravnalom, da po njej prerežemo blago (sl. 6 a). Nato rokav izmerimo, z drugim blagom pa dostavimo toliko, kolikor je preozek. Tudi deli, s katerimi se dostavi rokav, so prikrojeni iz pravokotnega blaga (sl. 7). Na rokavu naredimo najprej razporek, in sicer v šivu (sl. 8 a) ali pa pri strani (sl. 8 b). Če naredimo razporek v šivu, lahko prišijemo zapestnik na rokav poprej, preden rokav sešijemo. Če pa delamo rokav z dvojnimi zapestniki, moramo narediti razporek pri strani. Rokav prepognite tako kakor bi ga hoteli sešiti, nato pa odmerite v zapestju od šiva proti sredini $\frac{1}{3}$ širine rokava v zapestju (sl. 8 c), $[18 : 3 = 6]$ in zarežite po niti navzgor 12 do 14 cm visok razporek. Tisti del razporka, ki je bliže šivu, zapognite in zarobite. Spodaj, kjer je prišit zapestnik, je rob širok $\frac{1}{2}$ cm, zgoraj pa gre proti koncu v izgubo. Vrhnji del razporka se izdelata tako kakor razporek pri spodnjicah (sl. 9). Nato sešijemo rokav, in sicer s ploščatim ali francoskim šivom, nazadnje pa prišijemo še zapestnike. V zapestnike in ovratnike, katere mslimo škrobiti, vložimo blago floridas ali pa redek šifon. Sešite rokave naravnamo, nato jih pa zgoraj od šiva proti pregibu porežemo (4 cm), kakor je videti na sliki 10 a. Rokavne izreze pripravite tako kakor je naznačeno na sliki 10 b in 10 c. V ta namen položite srajco, ki ste jo že sešili in ji prišli ovratnik, na mizo, in sicer tako, da je hrbet na vrhu. Rokav položite na srajco tako, da gleda čez rob naplečnika 2 do 3 cm, šiv rokava pa da leži na šivu srajce. Na šivu srajce se označi s svinčnikom ali kolescem, dokod sega rokav, nakar se označi izrez in šele nato izreže, pri čemur se doda od označenja nazven še $\frac{1}{2}$ cm za šiv. Izrez mora biti manjši od širine rokava, zato ker se rokav všije s ploščatim šivom, in sicer tako, da se zapogne rokav čez srajco. Šiv je lahko širok 1 cm. Pri vseh krajih, ki jih potrebujemo pri prikrajanju moške srajce, dodajamo po 1 cm za šiv. Na poli je kraj za naplečnik, ovratnik in zapestnike za srajco, ki ima 40 cm širok vratni izrez.

Posteljno perilo.

Včasih smo poznali samo zavihanice z vogali, kakršne je lahko lepo sešila samo spretna šivilja, na poli vam pa prinašamo nekaj vzorcev zavihanic, ki so napravljene na zelo preprost način, torej tudi za take šivilje, ki nimajo vsak dan odprtega šivalnega stroja.

Kako si sešijemo zavihanico, ki je na krojni poli označena s številko 1 ali pa zavihanico, ki je označena s številko 2? Mislite si od vseh štirih strani zašito preobleko za pernico. Ako na vrhnji strani izrežete oval (števil. 1) ali pravokotnik (števil. 2) in izrezo lepo izdelate, imate zavihanico gotovo. Kaj je tukaj novega? Ta zavihanica nima, kakor so imele zavihanice, kakršne smo poznali doslej, natančno odmerjenih in izdelanih vo-

galov, ki so ali zašiti ali pa se zapenjajo z gumbi, nimajo pa tudi gumbnic, ki morajo biti pravilno odmerjene in lepo narejene, da niso v skazo, marveč v okras. Če je pri taki zavihanici toliko manj dela, potrebujemo seveda za njeno izgotovitev tudi precej manj časa, kakor za zavihanico z vogali in gumbnicami. In še nekaj: za tako zavihanico ni treba prišiti na odejo gumbov, kar je gotovo dobra stran, katero vedo upoštevati gospodinje, ki same iztepajo odeje. Sešije se pa taka zavihanica takole: najprej odrežemo kos blaga, ki je dvakrat tako dolg kakor je dolžina odeje, za šiv in ker blago pri pranju vskoči, pa dodamo 5—10 cm. Redko tkano blago vskoči bolj kakor pa, če je tkano gosto. Blago mora biti seveda tako široko kakor je široka odeja. Potem preložimo blago po dolžini na pol in podrsamo pregib, zato da imamo oddeljen spodnji in vrhnji del. Spodnji del ostane cel, na vrhnjem pa označimo sredino po dolžini in po širini, na kar izrežemo oval ali pravokotnik. Za obliko izreza lahko naredimo kraj ali pa si jo označimo s svinčnikom ali kolescem kar na blago (glej šte. 3). Izrez obrobimo s poševno progo, zankanimi zobci ali čipkami. Okrog izreza zavihanico lahko okrasimo še z vezenjem, motivi ali vložki. Nato sešijemo zavihanico od vseh treh strani s francoskim šivom, to se pravi, da najprej zašijemo $\frac{1}{2}$ cm širok odprti šiv na desno stran, nakar zavihanico obrnemo in zašijemo šiv še od leve strani.

Da je takšna zavihanica pripravna tudi za preoblačenje, mora biti izrez dovolj velik. Za normalno veliko odejo (180×140) je primeren oval, ki je dolg 70 do 80 cm in širok 60 cm, pravokotnik pa naj bo dolg 70 cm in širok 55 do 60 cm.

Tudi za odeje, ki imajo že našite gube, lahko uporabimo tako napravljene zavihanice. Potem naredimo pač tako velik izrez, da sega rob do gumbov, v rob pa napravimo gumbnice. S takšno zavihanico imamo sicer nekoliko več dela, vendar pa ne toliko kakor z ono z vogali.

Upoštevati pa moramo seveda tudi senčno stran take zavihanice. Zanj potrebujemo namreč približno 1 m več blaga, kakor za zavihanico z vogali. Treba je torej več blaga, a manj časa in pa dela, ki ni posebno lahko in prijetno; mislim namreč na šivanje vogalov in obšivanje gumbnic. Poleg tega si prihranimo tudi gube, ki bi jih sicer morali prišiti na odejo, zavihanica sama pa, ker je malo izrezana, dobro varuje odejo.

Toliko v pojasnilo, končno kalkulacijo si bo pa napravila vsaka gospodinja sama.

Zavihanico, ki je označena na poli s številko 4, lahko napravite na podoban način kakor zavihanici 1 in 2. Ta način bo prišel prav tistim, ki nočejo delati vogalov, ki pa imajo rade zavihanice s širšim preslegom. Za takšno zavihanico si pripravimo kos blaga, ki je dolg dvakrat toliko kakor je dolga odeja, samo da moramo tej dolžini dodati še širino preslega (šte. 5). Na primer: $180 \times 2 + 45$. Napravimo jo pa tako: najprej izrežemo na vrhnji strani oval ali pravokotnik, in ga izdelamo. Nato pa izdelamo rob za gumbnice, s katerimi se zavihanica pripne na gube, ki so

prišiti na odeji pod preslegom in šele nazadnje sešijemo zavihanico ob straneh. Presleg, ki leži prosto čez odejo, si okrasimo kakor pri vsaki drugi zavihanici.

Najenostavnejša za šivanje, pa tudi pranje in likanje, je zavihanica št. 6. Na odejo se zapenja samo zgoraj in spodaj. Široka je lahko ravno toliko kakor odeja, lahko pa pustimo ob straneh tudi širši rob, ki se potem samo zapogne čez odejo ali pa zatlači pod žimnico. Za takšno zavihanico potrebujemo toliko blaga kolikor je dolga odeja, z dodatkom za zgornji in spodnji presleg. Na primer: $140 + 45 + 25 = 210$ cm. Če je zavihanica široka natančno toliko kakor odeja, naredimo tudi pri strani rob z gumbnicami, gumbe za pripenjanje zavihanice pa prišijemo na spodnji strani odeje.

Najmanj blaga porabite za zavihanico z izdelanimi vogali. Na poli je označena s številko 7. Način izdelave vogalov je narisano na poli. Preslegi pri strani in spodaj so ozki, (8—18 cm), samo vrhnji presleg je širši (do 50 cm). M.

Čebelarstvo

A. P.:

Novo življenje

V zadnji številki »Zadrugarja« smo ostali pri prvem pomladanskem pregledu čebelnih družin. Njihovo stanje smo ugotovili po drobirju, ležečem na lepenki. Uspeh prvega površnega pregleda moramo vpisati v beležnico. Kot sem rekel, zabeležiti moramo vse, karkoli smo dognali. Posebno je paziti, do kam sega drobir, kajti na podlagi tega lahko mirno računamo, koliko medene zaloge je še v panju. Drobir leži le pod tistimi sati, na katerih so sedele čebele. Če ni drobirja pod skrajnimi sati, lahko sklepamo, da je tam še nedotaknjena medena zaloga. Samo ob sebi je razumljivo, da moramo pri tem sklepanju računati tudi na to, koliko smo pustili čebelam hrane v jeseni pred uzimljenjem. Kakor hitro imajo v jeseni pičlo odmerjeno hrano preko zime, znosijo še pred nastopom mraza ves med v sredo gnezda. V tem primeru gotovo ne bo drobir ležal pod praznimi sati, kajti čebele praznih satov v zimskem času ne zasedejo.

Vrnimo se še enkrat k prvemu pomladanskemu pregledu! Koncem marca ali začetkom aprila se prične v panjih že živahno delovanje in stremljenje k pomladitvi zaroda. Matica že leže jajčeca, čebele delavke ob lepih dneh pridno nosijo vodo in obnožino, kar potrebujejo za svoj zarod. Obnožino naberejo na prvih spomladanskih cvetlicah, kot na zvončkih, trobenticah, vresju, lapuhu i. t. d., saj tudi sadno drevje že cveti, na primer marelica, šreskev. Posebno veliko hrane dobijo čebele začetkom aprila na drenu. Dren je drevo v obliki grma, ki rumeno cvete. Začetkom aprila se prične torej po panjih jako življenje. Boljši panji imajo že po pet satov zalege.

Sorazmerno z rastjo zalege pa kakor sneg kopni medena zaloga. Zato moramo posebno dobro paziti, da ne primanjkuje hrane. Kajti žerka mora biti zalita s sladko hrano. Kakor hitro pa te primanjkuje, preneha matica leči jajčeca, v hudi stiski se celo spravijo čebele na zalego ter posrkajo vso hrano zaroda. Jasno je, da bo tisti panj zaostal v rasti najmanj za mesec dni. Zpomnimo si, hrane mora biti dovolj, saj itak ne porabijo čebele več kakor jim je treba. Odvišen med ostane v panju ter ga je še celo čebelar sam deležen pri prvem točenju.

Glede pitanja čebel sem že pisal v lanskem »Zadrugarju«. Omeniti le hočem nekako novo vrsto pitanja. Spomladanske noči so še precej hladne in radi tega čebele nič kaj pridno ne sprejemajo ponudene jim hrane. Da bi se temu odpomoglo, sem po daljšem razmišljanju prišel do sklepa, da bi naredil pitalnik kar na satniku, in sicer takole: V ta namen bi na zgornjem delu satnika (popolnoma pravilne velikosti) pritrdil rezervar, ki naj bi popolnoma izpolnil zgornjo polovico satnika. Na zgornjem koncu posode bi naredil odprtino, skozi katero bi lahko napolnil posodo. Na spodnjem koncu bi imel rezervar malo kratko cevko, po kateri bi se na lahko odtekala nalita tekočina na majhen podstavek, ki bi bil pritrjen pod cevjo.

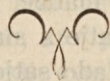
Sam nisem še poskusil, kako bi se stvar obnesla. Prepričan pa sem, da skoraj gotovo z uspehom. Prednosti tega pitalnika bi bile sledeče: Ker je pitalnik na satniku in je vsa naprava ravno toliko široka kot drugo satje, nam je dana možnost, postaviti ga v panj kot prvega v gnezdu, torej tik k čebelam. Velika verjetnost je, da bi čebele sigurno lažje in prej izpraznile ponudeno jim sladko tekočino. Druga prednost tega pitalnika bi bila, da bi v posodo nalita gorka raztopina segrela tudi notranjost panja. Posledica tega bi bila zopet, da bi čebele v gorkem prostoru z veliko večjo vnemo pričele srebat hrano. Pitalnik bi bil zelo dobrodošel za krmljenje lačnih čebel tudi v zimskem času. Mogoče bo kdo izmed bralcev tega članka sposoben narediti pitalnik po gori navedenem zamisleku. Dotičnega bi prosil, da javi čebelarški zadrugi drž. uslužbencev, s kakšnim uspehom ga je uporabljal.

Pojdimo nazaj k pregledu. Lepega toplega dne meseca aprila bomo pregledali svoje čebele tudi v notranjosti panja. Potegnimo nalahko sat za satom iz panja ter točno opazujemo, kakšna in kolika je zalega. Glavni pogoj je, da je zalega vedno strjena ter da ni raztresena po satju. Čim opazimo, da je zalega skupaj, smo lahko gotovi, da je matica dobra. V tem primeru ne bomo iskali matice, temveč bomo očistili panj vseh odpadkov. Staro satje, oziroma satje s staro trotovino, moramo izmenjati. V plodišču naj bo vedno lepo mlado satje, kajti iz mladega satja izležene čebele so vedno bolj velike. Vsaka čebela namreč, ko se izleže, pusti v celici nekako svojo zibelko in s tem se celica vedno manjša, čim več čebel se je izleglo iz nje. Torej v mladem satju je dana možnost čebelni ličinki, da se čim najbolj razvije, dočim ji je v starem satju prostor skopo od-

merjen. Pri tem pa ne smemo misliti, da bi se pri povečani celici izlegla sorazmerno večja čebela.

Čim opazimo zalego raztreseno po satju, moramo poiskati matico. Zelo velika verjetnost je, da je družina izgubila svojo gospodarico ter si kot nadomestek izbrala mačeho izmed čebel. Te pa v nobenem primeru ni čebelar vesel. Izmed čebel izbrano matico imenujemo trotovko. Kakor hitro ugotovimo, da gospodari v panju nezaželena trotovka, bomo s čebelami zasedeno satje nesli dobrih 20 m pred čebelnjak, kjer bomo čebele razsatje stresli kar na tla. Že pokrito zalego na satju uničimo. Ko smo to opravili, vložimo satje zopet v panj, dočim vsadimo v medišče panja slabotno družino, ki jo dobimo v rezervnem prašilčku. Matično rešetko pokrijemo s časopisnim papirjem. Na tla otresene čebele se bodo takoj opomogle ter bodo zletele v svoj panj, dočim bo trotovka ostala na tleh, ker radi težkega zadka, ki je poln jajčec, ne more zleteti. Ker čebele v plodišču nimajo ne trotovke in tudi ne matice, bodo takoj silile v plodišče k vsajeni družini. Pregriznile bodo papir ter se združile. Nikakor pa ne priporočam, da bi trotovca hotel kdo rešiti z rezervno matico, in sicer zato ne, ker ga nerade sprejmejo; je pa trotovec navadno že zaostal v razvoju ter si zelo težko opomore do glavne paše.

S tem smo dokončali z našim pomladanskim pregledom. Vse ugotovitve si lepo zabeležimo, kajti podatke prvega pregleda bomo potrebovali med letom. Panji morajo biti še vedno toplo odeti. Zlato pravilo je: V jeseni odeni kolikor mogoče pozno, spomladi odvzemi toplo odejo kolikor mogoče kasno! Sredi aprila pa pričnimo s spekulativnim krmljenjem. Vsak tretji večer pokladajmo približno četrt litra medene raztopine. Če nimamo medu, uporabljajmo denaturirani sladkor, ki ga ima naša čebelarska zadruga v zalogi. 1 kg sladkorja raztopimo v 0,80 l vode. Pokladajmo zvečer, razstopina naj bo mlačna. Uspeh krmljenja bo kmalu viden. Matica bo pričela s podvojeno silo leči jajčeca, tako da bo družina pred glavno pašo že močno živahna, torej skoraj na vrhuncu svojega razvoja. Stroške za spekulativno krmljenje nam bodo čebele desetkratno povrnila. Kdor pa kupuje med za pitanje, naj kupi ajdovega, še boljši je pa kostanjev med. Paziti pa mora, da je med čist ter pridobljen od zdrave družine, in prav to je težko ugotoviti. Zato je najbolje kupiti sladkor, ki je cenejši. Čebelar si je pa pri krmljenju s sladkorjem lahko svest, da ne bo zanesel s pitanjem bolezni v panje.

Kanarček

Praktična navodila o gojenju in reji kanarčkov.

Splošno o kanarčkih. Domovina kanarčkov je na Kanarskih otokih na Atlantskem oceanu. Pred približno 500 leti se je kanarček skoro v vseh kulturnih državah udomačil. Ko so leta 1496 Španci zasedli Kanarsko otočje, so jih v velikih množinah spravili domov. Po njih prvotni domovini so jim Španci dali ime »Canario«. Skoraj 100 let so edino Španci trgovali s kanarčki, katere so večinoma gojili v samostanih. Izvažali so le samce. Izvoz samic je bil strogo prepovedan. Šele v polovici 16. stoletja so po čudnem naključju prišle tudi druge države v Evropi do teh ptičkov. Neka španska ladja, katera je plula proti Livornu in je prevažala veliko množino kanarčkov, se je zaradi nastalega viharja na italijanski obali razbila. Seveda je veliko število kanarčkov zletelo v prostost. Veter jih je zanesel na otok Elbo. Podnebje je bilo tu za male pevce zelo ugodno ter so se hitro množili. Ondotni prebivalci so v kanarčkih takoj dobili nov vir dohodkov. Lovili so jih ter z uspehom gojili in jih razširjali po vsej Evropi.

Naravna barva kanarčka je zelenosiva. V raznih deželah so poizkušali to naravno barvo s križanjem in dodajo raznega semena predrugačiti v rumeno ali šarenorumenno, kar se je tudi posrečilo. Tako imamo danes že kanarčke popolnoma rumene, bele, oranžaste, plave in rdeče barve. Z različnim križanjem in oplemenjenjem se je kanarčku barva perja predrugačila, seveda se je s križanjem predrugačilo tudi njegovo petje. Tistih krasnih, čistih, melodičnih in zapeljivih glasov divjega kanarčka ni bilo mogoče obdržati. Tako imamo najboljše, dragocene in najbolj vztrajne pevce v kanarčkih naravne, t. j. zelene barve. Da se petje kanarčka zboljša in napravi še bolj melodiozno, so mladičem, kateri so komaj zapustili gnezdo, postavili v bližino kletko s slavcem kot predpevcem. Tako se je navzel mlad kanarček tistih lepih, nizkih, krasno donečih glasov slavčkovega petja. V Nemčiji so bili prvi gojitelji kanarčka v gorovju Harz. Po vseh mestih in vaseh te pokrajine so se bavili z gojenjem kanarčkov. Tako je nastalo za nje reklamno ime Harzerroller ali harški vrvivec. Tudi pri nas se je gojenje tega žlahtnega pevca zelo razširilo.

Vrsta kanarčkov: Harcerji ali harški vrvivci so priljubljeni radi lepega, nežnega petja. Barva je zelena, šarena, rumena ali bela. Petje teh ptičkov je nežno in mehko ter prijetno za naše uho.

Navadni in glasni kanarčki: So iste barve kot harški vrvivci. Njih petje je glasno, veselo in varijantno. Ti ptiči so križani, zato imajo mešane speve, so prav radi raznoličnosti zelo priljubljeni. Imamo tudi kanarčke z rdečimi očmi, tako zvane »albine«.

Holandski kanarčki se razlikujejo od drugih kanarčkov po velikosti. Ti so od kljuna do konca repa za dva do šest centimetrov daljši od drugih kanarčkov. Imajo ploščnato glavo, gladko truplo in visoke noge. Vzgoja teh kanarčkov je zelo težka. Samica slabo vali in mladiči radi poginejo.

Holandski trompetar ima na straneh in na prsih precej daljše perje, kriv hrbet in vrat naprej vodoravno stegnjen. Barve je rumene in šarene. Ti kanarčki so slabi za paritev ter zato manj priljubljeni.

Parižan je popolnoma enak holandskemu trompetarju, samo da ima ta kodrasto perje. Imamo še angleške kanarčke z rdečim perjem.

Nabava ptičev. Ptiče naj kupujemo vedno le pri dnevni svetlobi in nikdar ne v mraku ali zvečer. Nikdar ne kupujte takih ptičev, ki podnevi spiyo ali tiho v kotu kletke čepijo, čeravno ne bi tak ptič kazal znakov bolezní. Kupimo le take ptiče, kateri živahno in veselo skačejo po kletki. Nadalje je treba paziti na to, da je ptič poln v perju. Ako ni prav poln v perju, pa vsaj na noben način ne sme biti gol. Gola mesta na ptičku so večkrat znak mrčesa. Sicer pa radi perja ni treba pretiravati. Včasih so tudi takšni ptički s slabim perjem bolj zdravi kakor drugi s polnim perjem. Pri zadostni toploti in dobri negi zraste takoj ptičku novo, lepo perje. Zdravi ptički imajo svetle in čisto jasne oči. Perje na zadku ne sme biti umazano in sprimljeno. Ptič mora mirno dihati, ne kratko in močno. Ptič, ki zvečer težko diha in piska, je navadno jetičen. Ptička vzamemo v roko tako, da leži s polnim hrbtom na dlani, ter mu spihamo perje na prsih nazaj. Normalen ptič ima prsno kost v tej ——— obliki. Zelo slabo je ptičke prenašati v papirnati vrečici. Prenašati jih moramo le v malih kletkah. Ptička naj čim manj prijemamo z roko. Namesto z roko, lovimo ptice v velikih kletkah s posebno napravo. Lesen obroč v premeru 30—40 cm, na katerem je prišita tanka vrečica, oziroma tanko pletena mreža. Ko predstavljamo ptička iz ene kletke v drugo, odpremo vratca obeh kletk in ptiček bo sam zletel v novo kletko. Vsakega na novo kupljenega ptička pustimo vsaj 14 dni samega v kletki ter ga opazujemo, je li zdrav. Hranimo ga s čisto hrano, katere je vaje in le sčasoma ga privadimo na drugo. Ako ptička kupimo v zimskem času, ga ne smemo dati takoj v toplo zakurjeno sobo, pa tudi ne v premrzlo. Prenos ptiča v toplo sobo ali v mrzlo naj se vrši polagoma, sicer se ptič zaradi prehitre menjave temperature takoj prehladi ter pogíne. Tudi vode mu smemo dajati le prestane ali vsaj temperirane. Najbolje kupite ptičke pri strokovnih gojiteljih. Vsak tak gojitelj pozna dobro svoje ptičke ter ima tudi veliko izbiro in bo rad v lastnem interesu postregel vsakomur z najboljšim blagom ter bo vesel in zadovoljen osrečiti interesenta z res dobrim ptičem. Kdor hoče imeti dorega, malega, ljubkega in veselega kanarčka, ki mu bo po težkem dnevnem delu veselo prepeval, spomlad in sonce v stanovanje prinašal ter dnevne skrbi lajšal, ta ne sme pri nabavi takega pevca skopariti.

(Dalje prih.)

Sadni izbor

Kr. banska uprava v Ljubljani je v oktobru 1932 odobrila po vsestranskem večletnem preizkušanju sadni izbor za dravsko banovino, to se pravi, določila je sadje vseh vrst po skupinah, prikladnih za dotično lego in podnebje. V zelo lični z lepimi barvanimi slikami opremljeni knjigi »Sadni izbor« so točno opisane glavne sorte sadja, ki uspeva pri nas. Pri izboru prevladuje seveda v prvi vrsti trgovsko-gospodarska stran, vendar pa se ga lahko tudi mali posestniki točno držimo. Cela banovina je razdeljena na sedem velikih okrožij, v katerih so označena jabolka pod a) glavne sorte, pod b) prav dobra in pod c) sorte za posebne razmere.

I. Severovzhodno vinorodno okrožje (Maribor, Ptuj, Ljutomer, Dol. Lendava, Mur. Sobota, Konjice, Šmarje pri Jelšah): a) Kanadka, Boskoopski kosmač, Ontario; b) Krivopecelj, Jonathan, Baumannova reneta, Mošanekar, Londonski peping, Kardinal; c) Zlata parmena, Butulenska, Prinčevo jabolko, Šarlamovski, Gravensteine.

II. Gornje podravsko okrožje (sreza Prevalje, Slov. Gradec): a) Baumannova reneta, Bojkovo jabolko, b) Ontario, Boskoopski kosmač, Gdanski robač, Kardinal; c) Kanadka, Šampanjska reneta, Gravensteine, Šarlamovski.

III. Savinjsko okrožje (Celje, Laško, Šoštanj, Gor. Grad): a) Kanadka, Boskoop. kosmač, Ontario; b) Krivopecelj, Baumannova reneta, Mošanekar, Bojkovo jabolko; c) Londonski peping, Jonathan, Zlata parmena, Prinčevo jabolko, Šarlamovski, Gravensteine.

IV. Dolensko okrožje (Brežice, Krško, Novo mesto, Litija, Črnomelj, Metlika): a) Kanadka, Baumannova reneta, Ontario; b) Dolenjska voščenska, Londonski peping, Jonathan, Kardinal; c) Mošanekar, Krivopecelj, Boskoopski kosmač, Šarlamovski, Zlata parmena.

V. Ljubljansko okrožje (Ljubljana, Kamnik): a) Baumannova reneta, Gdanski robač, Šarlamovski; b) Kardinal, Ontario; c) Landberška reneta, Bojkovo jabolko, Kanadka.

VI. Gorenjsko okrožje (Kranj, Radovljica): a) Baumannova reneta, Bojkovo jabolko, Ontario, b) Šarlamovski, Kardinal, Boskoopski kosmač, Landberška reneta; c) Prinčevo jabolko, Jonathan.

VII. Kraško okrožje (Logatec, Kočevje, Žužemborg): a) Bojkovo jabolko, Šampanjska reneta, b) Baumannova reneta, Krivopecelj, Prinčevo jabolko, Ontario; c) Zlata parmena, Šarlamovski, Gdanski robač, Mošanekar.

Izbior žlahtnih hrušk za vso banovino pa je: a) glavne sorte: Williamovka, Avranška, Hardyjevka, Boskovka, Pastorjevka; b) stranske sorte: Zelena Magdalenka, Klappovka, Amanliška, Charnenska (šarneška), Blu-

menbachovka, Clairgean (Kleržo), Dielovka, Drandovka, Zimska postovka. — Kdor se hoče zanimati podrobneje za izbor ostalega sadja, naj vzame že omenjeno knjigo »Sadni izbor«. Obstoja pa poleg tu navedenih še več sort, posebno finega sadja, ki pa ni tako rodovitno, zahteva pa več nege in je za škodljivce bolj občutljivo.

Nаша družina

Otrok riše, čita in piše

Zelo zgodaj, nekako v četrtem letu, vsekakor pa še preden začne obiskovati šolo, otrok, zlasti deček, mahoma popusti svoje otroške igrace in nas poprosi za — svinčnik in papir. Deloma si to razlagamo lahko iz otrokovega nagona po golem posnemanju starejših. Otrok namreč vedno rad dela to, kar delajo starši in starejši bratje in sestre; otrok bi bil rad — kot sam često ponavlja — velik. In vprav s svinčnikom in papirjem jih vidi najčesče zaposlene. Deloma pa se v tem času tudi že v otroku vzbudi nagon zlasti za *ri san je*. Saj pa je tudi risba otroku najneposrednejši način njegovega izražanja; besedno izražanje je daleč za njim. Zakaj besedi, ki jo sliši, mora otrok najprej šele poiskati pomen, da jo razume in če se hoče o čemerkoli sam izraziti, mora zopet najprej iskati primernih besedi. Z risanjem pa je stvar drugačna. Tu otrok predmete, ki jih dan za dnem opazuje, zares neposredno dojema in jih zopet neposredno prenaša s svinčnikom na papir.

Zanimivo je v tej zvezi, kaj otrok najraje riše. Sprva otrok seveda samo tjavendan čečka po papirju. Otroku je namreč prvo odkritje že to, da svinčnik zapušča *s l e d* na papirju; zato se pač za nekaj časa zadovolji s samim čečkanjem. Sicer pa v začetku otrok niti še ne obvlada »tehnike« pravilnega držanja svinčnika in zato iz njegove prve »risbe« nastane, kar pač nastane.

Toda kaj kmalu otrok tudi že zares riše. Sprva »mirujoče« predmete: mizo, stol, nato pa obraze, ljudi in živali. Pri tem pomnimo, da otrok navadno ne riše »obrazov sploh«, temveč nariše vedno ata ali mamo, brata ali sestro, dalje Mklavža i. t. d. Tudi od živali nariše vedno le določenega psa, določeno mačko. — Razvoj otrokovega risanja gre kot že omenjeno v smeri od »mirujočih« do gibajočih se predmetov. Zato se tudi risanja ljudi in živali otrok kmalu naveliča in začne risati lokomotive, aeroplane in podobno. Pri tem polaga največjo važnost na tisti del, ki je za predmet najbolj značilen; pri lokomotivi na kolesa in dim, pri aeroplanu na propeler i. t. d.*

* To je zelo nazorno pokazala razstava risb malega Marjana, sinčka univ. prof. dr. K. Ozvalda, iz njegove predšolske dobe. Razstava je bila prirejena lani, prav ob tem času, na ljubljanskem učiteljišču.

Ob otrokovih risbah seveda nikakor ne smemo gledati v otroku umetnika; niti talent za risanje se v tej dobi še ne pokaže. Risanje je marveč v nekem drugem oziru važno za otrokovo duševno oblikovanje. Otrok se ob risanju uči opazovati; predmet, ki ga hoče narisati, si mora vsaj od ene strani podrobno ogledati (pri lokomotivi na pr. kolesje). Dalje odpira risanje pot otrokovi domišljiji; domislek vzbuja domislek in privede včasih otroka do neverjetnih pošasti, ki se jim moramo, ko jih otrok nariše, v resnici čuditi. Slednjič je risanje važno za otroka tudi zato, ker ga razmeroma najdalje zaposluje. Seveda nas ta otrokova »zaposlitev« ne reši vsake brige za otroka. Tudi ko otrok riše, se moramo zanimati za njegovo delo; oživeti se moramo v njegov fantazijski svet in z njim vred moramo snovati naprej v nedogledne dalje. Zlasti pa se moramo pozanimati za njegovo risbo podrobneje vsaj, ko je končana. Saj otrok riše končno tudi zato, da svoje risbe potem razkazuje odraslim in največje razočaranje bi bilo za otroka, če se ne bi za njegove umotvore zanimali. Ne gre tu za pohvalo; z njo bodimo nasprotno celo skopi, ker bi utegnili v otroku vzbuditi domišljavost. Gre le za to, da pokažemo, da otroka razumemo.

Slednjič bi bilo v tej zvezi še pripomniti, da sami otroka ne silimo k risanju; otrok naj marveč riše, kadar sam hoče.

Iz vsega povedanega je jasno, da otroku ne bomo odrekli svinčnika in papirja, ko nas poprosi zanju. Nasprotno bomo z veseljem podprli otroka v tem njegovem novem teženju, ko se naveliča otroških igrac. Saj smo videli, kako važno sredstvo za oblikovanje otrokove duševnosti je risanje.

Drugo vprašanje pa je, ali naj otrok v svoji predšolski dobi tudi že čita in piše. Tudi po čitanju in pisanju se namreč otroku že v tej dobi zahoče. Saj vidi dan za dnem nas odrasle, kako prebiramo knjige in časopise in pišemo pisma, naloge i. t. d. Tudi v tem nas otrok hoče posnemati. Kolikokrat vzame otrok, ko niti še ne zna čitati, knjigo v roke in se dela, kot bi jo čital. Seveda jo kot nalašč drži v roki navadno — narobe.

Pomisleka, ki ju imajo starši proti temu, da bi se učil otrok čitati in pisati že v predšolski dobi, bi bila dva. Prvič, kaj naj dela otrok, ki že zna čitati in pisati, v prvem razredu osnovne šole, potem ko začne obiskovati šolo? Ali se ne bo potem v šoli samo dolgočasil? In ali ne bo zanj njegova nezaposlenost v šoli škodljiva? Drugi pomislek pa je, da postane otrok v šoli domišljav, češ, da že — vse zna, kar se morajo drugi šele učiti.

Vendar ta dva pomisleka ne držita brezpogojno, če si stvar natančneje ogledamo. Otroku namreč nič ni v kvar, če deloma učno snov že obvlada. Tem lažje bo nasprotno sledil v šoli, tem lepše se bo naučil pisati, tem gladkeje bo čital, tem bolj bo lahko pazil na učiteljeve besede, ki jih sicer učenec ob svojih začetnih težavah toliko presliši. Seveda pa je pri tem pogoj ta, da otroku vedno znova vzbujamo veselje do šole in ne pustimo, da bi se otrok v šoli polenil in izgubil zanimanje za to, kar v šoli novega sliši. Kar pa mu morda šola nudi premalo novega zaposlenja, mu ga naj-

demo lahko doma. — To, da se otrok nauči čitanja in pisanja v tem pogledu, torej ne bo otroku v kvar, temveč mu celo pripravi pot za hitrejši napredek v šoli.

Isto je z nevarnostjo, da postane otrok domišljav, ker že »vse zna«, kar se v šoli uče. Seveda utegne postati domišljav, če njega in njegovo mišljenje prepuščamo samemu sebi. Če pa otrokovo mišljenje uravnavamo, kot bi vsaj morali vedno in povsod, mi, potem se nam tudi tega ni bati. Saj je otrok v tej dobi tako sprejemljiv zlasti za mišljenje svojih staršev, če sta mu oče in mati le v resnici — vodnika v vsem njegovem mišljenju, čuvstvanju in teženju!

Otrok naj le riše, čita in piše! To je njegova prva stopnja od otroštva v mladeništvu, prva stopnja vraščanja v družbo! —c.

Zdravstvo

Dr. V. Arko, Ljubljana:

Gripa

Na prehodu letnih časov, zlasti v začetku in koncem zime, doživljamo skoro vsako leto večje ali manjše epidemije gripe. Tak val gripe je zajel letos tudi naše kraje. Zdi se mi zato primerno, da se seznanijo bralci »Zadugarja« nekoliko natančneje s to boleznijo, ki postane lahko zelo nevarna in čije posledice so včasih zelo težke.

Gripa se je pojavljala pogosto že v prejšnjih stoletjih. Prva epidemija je bila, kolikor se dá ugotoviti, leta 1510. Druga večja epidemija se je pojavila šele leta 1580. V kasnejših stoletjih se je pojavljala gripa bolj pogosto. Tako se je pojavila v 19. stoletju 9krat. V našem stoletju smo doživeli velike epidemije gripe leta 1918 in 1921. Gripa se je takrat najprej pojavila v Španiji. Zato je tudi takrat dobila ime — španska bolezen.

Vzročnika gripe dandanes še ne poznamo, odnosno so mnenja o njem deljena.

Človek se okuži na ta način, da pride vzročnik gripe na sluznico žrela, odkoder se silno naglo razširi navzdol v pljuča. Pri govorjenju, še bolj pa pri kihanju ali kašljanju, se razprši sluz ust oz. grla v obliki finih, drobnih kapljic, in sicer za 2 m v območju dotičnega. V teh kapljicah je seveda polno kužnih klic, ki dospejo pri vdihavanju takega okuženega zraka na sluznico zdravega človeka, ki se na ta način okuži. Kapljice padejo tudi na tla ali pa na zid. Pri pometanju se dviga prah, čigar delci so takorekoč obloženi s kužnimi kalmi, ki lahko povzročijo razne bolezni. Zahteva, da je treba pljuvati samo v zato določene pljuvalnike, oziroma da je treba držati pri kašljanju robec pred usti, je povsem upravičena, ker moremo na ta način preprečiti širjenje bolezni.

Ta način okužbe pa ni svojstven samo gripi. Na ta način se prenašajo tudi druge bolezni, zlasti tuberkuloza (jetika).

Gripa se torej širi od človeka do človeka. Razumljivo je, da bo imela gripa povsod tam, kjer se zbira mnogo ljudi, ki govorijo ali kašljajo drug v drugega, največ žrtev. Zato se gripa najbolj širi po šolah, gledališčih, skratka po vseh krajih, kjer se zbira mnogo ljudi. Gripa se širi zelo naglo. Izgleda tudi, da so ljudje zelo podvrženi tej bolezni. So primeri, ko oboli 40 do 75% prebivalstva. Da je v l. 1918 gripa zahtevala toliko smrtnih primerov, je tudi povsem razumljivo. Od lakote in vojne izčrpano prebivalstvo ni moglo odoleti tej bolezni in je v trumah podlegalo.

Po prestani gripi ni človek trajno imun proti novi okužbi kot na pr. po ošpicah ali škrlatinki. Pač pa je do neke mere zaščiten, da ne oboli na težki gripi.

*

Gripa nastopa v lahki ali težki obliki. Lahki primeri potekajo sledeče:

Inkubacija, t. j. čas od okuženja pa do izbruha bolezenskih znakov, znaša 2 do 3 dni. Temperatura se običajno zelo naglo dvigne na 38 do 40°, pri čemer stresa bolnike navadno mrzlica. Takoj v začetku se že pojavi močan glavobol in bolečine v križu. V ustih ne najdemo nobenih posebnih izprememb. Pač pa se kmalu pojavi močan nahod in vnetje očesne veznice. Kmalu se pojavi suh, bronhijalni katar, pri čemer je zelo neugodna bolečina za prsnico, ki nastane zaradi vnetja v grlu in sapniku. To stanje traja približno 3—7 dni. Temperatura začne polagoma padati, ostane pa lahko še več tednov povišana do 37.5°. Možno pa je tudi, da temperatura pade na normalo, pa se čez par dni zopet dvigne do 40°.

Bolniki se počutijo navadno že v začetku slabo in se vležejo. Drugi se pa zopet drže pokonci in opravljajo svoj poklic dalje. Pri tem se dovolj ne pazijo, radi česar pride v precej pogostih primerih do komplikacij kot pri težji obliki gripe.

Težka oblika gripe začne kot lahka. Imamo torej tudi tu v začetku glavobol, bolečine v križu, nahod in bronhijalni katar. Dalekosežnejše pa so spremembe na pljučih. Iz nedolžnega bronhijalnega katara se razvije težka pljučnica ali pa vnetje rebrne mreže. Da je nastopila pljučnica, vidimo po tem, da je temperatura zelo visoka, da bolnika močno zbada v prsih in da zelo težko diha. Bolniki izkopljujejo do 1/2 l gnojne sluzi dnevno. Običajno je sluz pomešana s krvjo. Taka pljučnica traja 1 do 2 tedna. Pljučnica je ena najtežjih komplikacij. Ako je zavzet velik del pljuč, podleže okoli 1/4 bolnikov.

Nahod je pogosto vzrok, da pride do vnetja votlin, ki so z nosom v zvezi, zlasti velja to glede čelne votline in votline v zgornji čeljusti. Pri težki gripi se pojavijo pogosto krvavitve iz nosa, ki so precej močne.

Težke komplikacije opazimo tudi s strani živčnega sistema. Ako nastopi vnetje možgan, postanejo bolniki nezavestni. Tako spanju podobno stanje traja lahko po več mesecev. Kot posledico vnetja možganov opazimo

ohromenje raznih živcev, tako da bolniki ne morejo popolnoma odpreti ust, oči i. t. d. Če pride do vnetja hrbtenjače, opazamo slične posledice. Ohrome namreč razne mišice okončin (rok, nog) i. t. d.

S strani ušes opazamo kot pogosto komplikacijo vnetje srednjega ušesa.

Pogubonosno je vnetje srčne mišice, kar ima za posledico, da odpove srce.

S strani črevesa navadno ne opazamo komplikacij. Pogosto pa nastopi gripa kot nekako črevesno obolenje. Začne namreč z bruhanjem. Bolniki imajo silne črevesne krče in prolive kot pri griži. Blato je namreč sluzasto in pomešano s krvjo.

Komplikacije s strani drugih organov so manj važne. Omenil bi samo to, da noseče žene pogosto splavijo.

Rekonvalescenca je tudi po lahki gripi zelo dolgotrajna. Cele tedne ali pa mesece se počutijo bolniki skrajno slabo. V tem času opazamo zlasti komplikacije s strani srca, ki se očituje v tem, da srce zelo hitro in neenakomerno utriplje. Bolnike muči kašelj, ponoči se pote, apetita nimajo nobenega. Že obstoječa jetika se poslabša, ali pa pride šele v rekonvalescenci na dan.

Proгноza je v splošnem dobra. Če pa pride do že omenjenih komplikacij s strani možganov, srca ali pljuč, pa postane položaj resen.

Iz dosedaj povedanega je razvidno, da lahki primeri gripe ne zahtevajo zdravniške oskrbe. Pač pa je treba skrbeti za primerno nego in prehrano. Za časa visokih temperatur naj hrana ne vsebuje mesa. Ako nastopi gripa v obliki prolivov, je prehrana slična prehrani pri griži, o čemer je bilo že v enem izmed prejšnjih zvezkov govora. Pri črevesnih krčih koristijo topli obkladki na trebuh. Pri pljučnici ordiniramo mrzle ovitke na prsa. Isto tudi pri vnetju možganov. Ako se pokažejo znaki, da popušča srce, damo bolniku močno juho, čaj, kavo ali pa vino.

Vsi težji primeri pa spadajo absolutno v zdravniško oz. bolniško oskrbo.

Obramba proti gripi je težka, ker izgleda, da so ljudje zelo podvrženi tej bolezni. Najboljše je, da tudi lahko bolni ostanejo v postelji, s čimer preprečimo komplikacije. Obiski naj se po možnosti čimbolj omejijo, da na ta način preprečimo širjenje gripe od bolnika na njegovo okolico.

Za pouk in zabavo

Joža Jenko:

Zanimivi predhodniki železnic

(Konec.)

To napačno naziranje je povzročilo zopet nove, toda nepraktične in dostikrat nepotrebne naprave.

F. Blenkinsop je montiral na stroj zobčasto kolo, ki se je zajedalo v zobčasto tretjo tračnico, pribito poleg obeh drugih na zunanji strani. Na ta

način so premagali lažje večje vzpetine, napravo pa so uporabljali tudi na ravnini o mnenju, da bi bilo sicer trenje nezadostno. Slične poskuse so delali z dvema zobčastima kolesoma in dvema zunanjima tračnicama. Tudi z montiranjem samo ene, v sredini tira ležeče zobčaste tirnice, so dosegli potrebno trenje.

Proti drsanju koles je uporabil Ed. Chapman močno verigo, s katero je zvezal dve lokomotivni osi. Verigini členi so se zajedali globoko v odgovarjajoče vdolbine na osi ter preprečili s tem, da kolesni obodi niso polzeli na gladkih tračnicah.

Leta 1813. je zgradil Brunton, vodja velikih železaren, lokomotivo, ki je poganjala dve, na koncu pritrjeni, toda gibljivi »nogi« s posebnim prenosom. Ti napravi sta rivala spenjaje lokomotivo po tračnicah kakor premikajo železniški progovni delavci svoj delovni voziček z dolgimi palicami ob progi.

Sličen in interesanten pojav je tudi ta, da so montirali na zunanji skončni strani osi premične prečke, ki so padle pri vrtenju kolesa navzdol in se zarile v zemljo ter tako poganjale stroj. Neki Gordon pa je predvideval, da bi teklo pred strojem posebno kolo, ki bi se s posebno pripravo zajedalo v progo in preprečilo s tem drsanje lokomotivnih koles.

Morda kdo izmed bralcev odkimava češ, da je nerazumljivo, kako so mogli tako bistrourni ljudje zabresti v tako veliko zmoto. Saj je bilo vendar že davno poprej znano, da znaša trenje železa ob železo najmanj tretjino, eventualno četrtino nastopajočega pritiska. Če omenim še, da so vlivali kolesa, ki niso bila povsem okrogla, temveč robata in da so v doseg večjega trenja vrezavali v tračnice male vzdolbine oziroma zabijali v kolesne obode in tudi v tračnice žeblje z velikimi glavicami, potem sem o tej napačni zadevi dosti poročal. Posledica takih eksperimentov je bila, da je postala po kratkih vožnjah proga in pa tudi lokomotiva nerabna in da je bil ves trud in izdatek zaman.

Zanimalo vas bo, kako je bilo v drugih državah, predvsem v Ameriki, od koder smo navajeni — vsaj danes — slišati prve uspehe v najrazličnejših iznajdbah.

Lahko rečemo, da so se razvijale železnice v Evropi vse ugodneje in da je morala Anglija celo pomagati Amerikancem pri gradbi železnic, predvsem strojev. Kajti šele v letu 1838 se je dežela dolarjev osamosvojila in od tega časa dalje sestavljala lokomotive sama, dočim jih je prej naročevala na Angleškem. Znano je, da se je mudil v Sev. Amerik G. Stephenson delj časa in pomagal svojim sobratom pri gradbi železnic. Vendar enkrat obratno!

Slično kakor si je prizadeval v Evropi Watt ter neprestano študiral in izboljševal izrabo parne sile, tako je korakal v Ameriki ob enakih preizkušnjah Oliver Evans. Toda sodobniki mu niso zaupali ter ga nazivali »norca in sleparja«.

»Prva železnica, ki je tekla na tračnicah s parnim pogonom, je imela nalog prevažati granit iz nekega kamenoloma. Bila je torej industrijska proga ter je stekla v aprilu leta 1827, torej skoro dve leti pozneje po prvi zmagi parnega stroja na progi Stockton—Darlington. Vendar Amerikanci so ostali skeptični. Uvajali so na železniških progah razne pogone, kakor s pomočjo vetra ter gradili vozičke z jadri, pri katerih so imeli v prmeru ugodnih vetrov glede dosege brzine ugodne uspehe. Najraje so upravljali kot vlečno silo konja, ki je bil kos takratnim prilikam in ustrezal pojmom hitrosti. Po tipičnih američanskih računih so dobili za konja, odnosno za meso, kožo in žimo, še vedno nekaj odškodnine, ko je postal kot vlečna sila na tračnicah nesposoben. To prepričanje je doseglo popolno zmago pri konkurenčni in poskusni vožnji dne 28. avgusta 1830, ko sta se kosala na 21 km dolgi progi konja in parna sila prve, v Ameriki zgrajene sile »Tom Thumb«. Radi pomanjkanja pare in nedelovanja pihalnika je zavladala začasno vprežna moč konja.

Toda napredek na Angleškem je vzpodbujal prekomorske mislece in železnica Baltimore—Ohio je razpisala visoke nagrade za sestavo in graditev najboljšega stroja. Interesantno je izpadla konkurenca. Zmagal je urar Phineas Davis z mehanikom Gärtnerjem, zakaj njihova lokomotiva je ustrezala vsem takratnim zahtevam. Amerika se je osamosvojila in od tega dneva so se razvijale železnice v velikanskem tempu. Od leta 1930 dalje so otvorili v desetih letih 4500 železnic.

Vrnimo se nazaj v Evropo! Pravi oče lokomotive je Jurij Stephenson in ž njimi prednjači Angleška vsemu svetu. V letih 1813 in 1814 je sestavil prvo porabno lokomotivo za rudnik, kjer je bil uslužben. Stroj je potegnil s hitrostjo 6 km okol 30 ton. V dosego večje adhezije sta bila vezana prva in zadnja os z brezkončno verigo. Njeni členi so se zajedali pri vrtenju v globine obeh osi. Toda lokomotiva je razvijala premalo pare, izpuh iste pri obeh cilindrih je povzročal močne sunke in neznosen hrup. Zato je speljal parjenje skozi dimnik ter dosegel s tem močan ogenj v peči in dvakratno tvornost pare. Že naslednje leto sta izboljšala Stephenson in Ralph Dodd konstrukcijo v gonilnih napravah. Pohod k zmagi je pripomoglo imenovanje Stephensona za ravnatelja proge Stockton—Darlington, kjer je stekla dne 27. IX. 1827 prvikrat železnica na parni pogon, ki je odgovarjala takratnim zahtevam. Vlaku, ki je obstojal iz 12 s premogom in moko naloženih voz in iz 22 potniških, je vlekla mašina »Lokomotion«, okrašena z velikim napisom: »Na lastno odgovornost, toda v prid vsem.« S to vožnjo je bil led pribit. Človeštvo je stopilo v novo dobo.

Neposredno po otvoritvi proge Stockton—Darlington so pričeli z gradbo nove zveze med največjim angleškim pristaniščem Liverpool-om in industrijskim centrom Manchestrom, ki sta bila oddaljena drug od drugega 50 km. Proga se je bližala že dovršitvi, vendar se funkcionarji niso mogli odločiti za vrsto pogona. Ugibali so, ali bi ne bilo najbolje vpreči konja, ali naj bi razdelili progo na več odsekov, v katerih bi delovale nepre-

mične mašine, pogon prevoznih sredstev pa naj bi vse vršil s pomočjo pare in z vrvmi. Tu je odločil zopet samozavesten Stephensonov nastop, ki je dokazal upravnemu odboru te železnice, da je edinole rentabilen in mogoč promet z lokomotivami. Prav posebno je uveljavil to svoje prepričanje, ko je postal vodilni inženier tega podjetja in ko je dokazal tudi konservativnim zastopnikom parlamenta vesplošno korist novega izuma.

Lastniki proge Liverpool—Manchester so se odločili za lokomotivski pogon in razpisali proti nagradi javni natečaj. Pogoje, ki so jih morali imeti konkurenčni stroji, smo našli že v 11 zvezku »Zadrugarja« v novembru 1934. Poskusi so se vršili pol leta po razpisu tega natečaja dne 8. oktobra 1829.

Pet strojev se je odzvalo k razpisanemu preizkusu. Dospela je lokomotiva z imenom Sanspareil = brez primera, Perseverans = vztrajnost, Novelty = novost, Rocket = lastavica in Cyklopede, t. j. stroj s konjskim pogonom, ki pa je bil takoj izločen iz konkurence, ker ni ustregel predpisanim pogojem. Dirka se je vršila na 2,7 km dolgi ravnini pri Rainhill-u. Trije stroji so se po kratki preizkušnji odpovedali konkurenci, videč da niso kos živahni »Lastavici«, ki jo je zgradil Stephenson s svojim sinom v lastni tvornici lokomotiv v Neucastel-u in jo pripeljal na tekmo. Dvoosni lokomotivi »Rocket« je pripel Stephenson voziček s 30 potniki, ki je hitela z brzino 38 do 48 km po pripravljeni progi. Z obremenitvijo 12½ ton je dosegel Stephenson brzino 47 km. Ob priliki razdelitve razpisane nagrade dne 14. oktobra je vozil slavljenec s prazno lokomotivo z brzino 56 km. Nepopisno navdušenje je zavladalo med gledalci. Premagano je bilo na mah skeptično opazovanje in kritično prerokovanje, da bi mogel Stephenson le kdaj uspeti s svojim »železnim konjem«. Na sramotni oder so bili postavljeni zdravniki s svojimi trditvami, da bo človeštvo trpelo radi vožnje na duševnih boleznih in človeško telo ne bo moglo zdržati brez strašnih posledic na zdravju že pri pogledu na drveči vlak. Krivi preroki so se morali poskriti, ker se ni uresničilo njihovo zatrjevanje, da bodo nastajali požari, nesreče in da bodo postale živali neplodne.

S tem končan svojo razpravo. Iz izvajanj je jasno, da graditev železnic ni delo samo enega moža, ni uspeh samo enega dneva. Na njej je delalo sto in sto, lahko rečemo tisoče pridnih, razumnih in neumornih mož. Stephenson sam pravi: »Lokomotiva je izum vsega naroda inženerev.«

Janko Sotošek:

Življenje prazgodovinskega človeka

Spremembe klime diluvialne dobe se kažejo v rastlinstvu in živalstvu. Živali, ki žive danes le visoko na severu, na pr. severni jelen, polarna lisica, mošusovo govedo, polarni zajec, bela jerebica in druge so bile v diluvialni dobi razširjene tudi v zmernem pasu, ko pa se je led umaknil

in je zavladovala hladna stepska klima, so se tu razširile razne stepske živali, kot antilope, zajci, polhi, podgane, miši itd. V vmesnih toplejših »interglacialnih« dobah je pokrival zemljo gozd, v katerem so živeli sloni, nosorogi in povodni konji. Posebno interesantni pa so nekateri veliki sesalci ledene dobe, ker niso samo menjavali svojih bivališč v skladu s spreminjanjem klime, ampak so v ledeni dobi celo popolnoma izginili. Sem spadajo predvsem s kožuhom pokriti sloni, med njimi mamut. Bil je večji kot sedaj živeči sloni, imel je daljše (do 4 m dolge) v loku navzgor zakrivljene okle in bil pokrit z dolgo dlako, ki je tvorila na zatilniku in na vratu nekakšno grivo, kar kaže na to, da je živel v mrzli klimi. Na mnogih krajih so našli njegove kosti. Še potem, ko se je sneg zadnjič umaknil, je živel v Sibiriji, kjer so našli več popolnoma ohranjenih zmrzlih mamutov v ledu. Slično usodo so doživeli z debelim kožuhom pokriti nosorog, veliki jelen, razna goveda, dalje velike roparice, kot jamski medved in jamski lev. Mnogo teh živali je izginilo šele v zgodovinski dobi, ali pa so se ohranile v maloštevilnih primerih še do danes, na pr. bizoni. Razen naštetih žive v diluviju tudi los, bober, volk, lisica, divja mačka, divji prešič i. t. d., ki pa žive še danes.

V diluvialni dobi nastopi človek. Na najbolj primitivni stopnji njegovega razvoja je stalna uporaba orodja poleg pokončne hoje eden bistvenih znakov, ki ga loči od živali. Slično kot žival potrebuje človek hrano in skrivališče ali orožje v borbi proti sovražniku. Človeško telo je v mnogem oziru slabše zgrajeno kot živalsko. Ugriz človeka se ne da primerjati z volčjim, njegove noge niso tako močne, da bi mogel z njimi razkopavati zemljo in v njej napraviti jamo, v katero bi se skril, pač pa so njegove roke kot ustvarjene za to, da z njimi prijema tuje predmete in jim daje smiselne kretnje, z drugo besedo, da jih uporablja kot orodje. To je zunanji vzrok, ki je privedel človeka v njegovi borbi s narodo do tega, da je začel uporabljati orodje. Notranji vzrok pa tiči v človeški pameti, v zmožnosti sklepanja.

Razumljivo je, da najpoprej odlomi palico in jo rabi za orožje, ali pa, da pobere kamen in ga vrže v napadalca. Z njim izkopava tudi koreninice, ki mu služijo za hrano. Zmožnost presojanja in sklepanja privede človeka sčasoma do tega, da se dá kamen ali kolec uporabljati na razne načine. Polagoma začne izbirati med kamni najbolj pripravne in ostre, ki mu služijo kot nož in bodalo, širše in daljše uporablja kot lopato, druge zopet kot vzvod. Uvidi, da so nekatere vrste kamnov posebno pripravne, zato se bo posluževal samo njih, jih iskal daleč od svojega bivališča in se bo celo naselil v njihovi bližini.

S tem načinom uporabe kamenja in lesa se človek še prav nič ne loči od živali. Isto namreč delajo včasih nekatere živali. Opica na pr. ima človeku precej podobno roko in zelo razvite možgane in često so jo že videli, kako se je branila z vejo v roki, metala ali valila kamenje na sovražnika in celo rabila kamen ali vejo kot vzvod. Z ne le slučajno, temveč stalno

uporabo orodja, do česar dovede človeka njegova pamet, pa je prekoračena meja, ki loči človeka od živali in vseh drugih bitij.

Človek pa je napravil še korak dalje. Ne išče več samo kamnov in vej, kot mu jih nudi narava, za orodje in orožje, temveč jih začenja sam obdelovati in preoblikovati. Človek je imel kmalu priliko spoznati mnogovrstno uporabljivost kamnov, med njimi zlasti kresilnika in sorodnih mineralov. Ti kamni imajo namreč to lastnost, da so trdi in da jih spreminjajoča se temperatura razžene v kose, ki imajo dostikrat kot nož ostre robove in torej predstavljajo naravno orodje, s katerim se da izvrstno strgati in rezati. V primeri z našim kovinskim orodjem imajo to slabo lastnost, da se hitreje obrabijo. Na svojem iskanju za prikladnim kamnom pride človek do velikega kamna, ki ga kot takega ne more rabiti, nekaj časa neodločeno stoji pred njim, končno pa se mu porodi genijalna misel: zgrabi drug kamen in z njim razbije prvega, iz katerega dobi na ta način kose s prav ostrimi robovi, ki jih lahko uporablja za razne namene. Ker se nahajajo taki kamni na mnogih krajih, se je človek že zgodaj seznanil z njimi in polagoma začel ceniti njihove lastnosti, zlasti za mnoga taka opravila, pri katerih se je sicer posluževal svojih zob in nohtov, na pr. za odstranjevanje neužitnih delov hrane, lupljenje vej, razrezovanje kož in slično. Za vse to rabi človek spočetka le eno orodje, to je enostavni kamniti nož, ki je bil uporabljen že brez človekove obdelave.

Uporabi kresilnika se povsod priključi še drugo ne manj važno odkritje, namreč ogenj, ki postane eno najpomembnejših človeških »orodij«. Že samo vzdrževanje ognja ga ostro loči od živali. S pomočjo ognja je bila dana možnost doseči sedanjo stopnjo kulturnega razvoja. Pomislimo samo, kaj pomeni umetno napravljeni ogenj kot toplota in luč, ki omogoča pečenje in kuhanje, daje človeku možnost, da se stalno naseli tudi v predelih s hladnejšo klimo in mnoge iznajdbe kasnejših dob so bile mogoče samo zato, ker je človek posedoval ogenj, na pr. lončarstvo in topljenje rud. Že v paleolitiku je človek poznal ogenj, kar dokazujejo s pepelom pokriti kamni in ožgane kosti iz ledene dobe. Ne da se pa ugotoviti z gotovostjo, kdaj si je človek sam začel pripravljati ogenj. O važnosti pridobitve ognja priča božje češčenje ognja pri mnogih ljudstvih in razne legende tudi visoko kulturnih narodov. Tako pripoveduje grška o polbog Prometeju, ki je vzel ogenj z nebes in ga prinesel ljudem na zemljo; najvišji bog Zeus pa ga je za kazen prikoval na skalo in jastreb je kljuval njegova jetra, ki so se mu neprestano obnavljala. Pri Rimljanih je gorel v templju boginje Veste sveti ogenj, za katerega so skrbele deviške svečenice vestalke, da ni nikdar ugasnil. Podobno pozna tudi krščanska cerkev »večne luči«.

O tem, kako je prišel človek v posest ognja, je več razlag. Najbolj verjetni sta naslednji dve. Prva pravi, da je prišel ogenj z neba kot blisk in vžgal stepo. Živali in človek so prestrašeni bežali pred strašnim elementom. Toda pri taki priliki pečene živali so človeku kasneje nudile okusno hrano, ki se je tudi ohranila dalj časa kot sveže meso in v nočnem hladu

je človek prijetno občutil toploto pogorišča. Toda trajalo je še dolgo, da je začel človek na ta način nastali ogenj čuvati in ga hraniti, da bi mu dajal toploto, razsvetljeval noč, da bi si lahko ob vsaki priliki spekel meso ter z njegovo pomočjo preganjal roparske živali. Druga razlaga pravi, da je človek pri razbijanju kresilnika spoznal način, kako si lahko pripravi ogenj. Iskre, ki so se delale pri tem početju, so namreč padle na slučajno se v bližini nahajajočo snov, ki je zagorela.

Uporaba kresilnika in ognja pa ni bila odkrita samo enkrat, temveč prej in kasneje povsod tam, kjer se je pojavil človek. Prvi in najvažnejši temelji človeške kulture niso torej delo genija enega samega bitja, temveč dar narave, ki ga nudi človeštvu. Lepo vidimo iz tega, da je človeška kultura, kot tudi človek sam, nujen produkt prirodnih razmer in pojavov in ne slučajnega postanka.

(Dalje prih.)

Leposlovje

Gustav Strniša:

Na tračnicah življenja

Klepetulja Tina Brenkova je bila služkinja v kolodvorski pisarni. Ženska je rada povsod vtikala svoj nos, vse je hotela vedeti in rjave, nemirne oči so ji kar mežikale, kadar je kje kaj izvohala. Bilo ji je 30 let, a nihče bi ji ne prisodil čez 25, srednjevelika blondinka je bila, dokaj čedne zunanosti, živahna in sveža. Vitka in zdrava se je sukala po pisarni in pazljivo oprezala na vse, kar se je godilo in govorilo okoli nje.

Kolar je bil njen skrivni ljubimec. Strastna in hotljiva se mu je vdajala in koprnela za njim, ga zavajala in ljubila, čeprav je slutila, da ne bo nikoli njen mož. Bila je zelo čuvstvena in nastavljala mu je vedno nove mreže, dokler brez nje že ni mogel več strpeti.

Kolar je bil tri leta mlajši od nje in nikoli je ni ljubil. Včasih se je boril v sebi in si očital svoj prestop, a strast je bila preveč vabljliva. Često se je hotel njenih vezi osvoboditi, nekaj ogabnega ga je mučilo in rad bi se otresel te ženske. Hotljivost, brez vsake globlje notranje simpatije, mu je bila odvratna, ker se je je večkrat prenasitil in naveličal.

Tina ga je vendar le še vedno držala in uživala divje in nebrzdano, hoteča se izživljati in boječa se starosti, ki jo marsikatera ženska čuti, ko komaj odbegnejo nežna mladostna leta in se je boji kakor kuge.

Ō njunem razmerju ni skoraj nihče vedel, oba sta ga skrivala, on, ker se je sramoval, a ona, ker se je za Mirka bala in ga je ljubila, a pred svetom hotela ostati čista in krepostna.

Dočim je postajal Kolar napram nji nestirpen in surov ter jo je večkrat zasovražil, je sama vedno bolj silila za njim.

Ko je Kolar spoznal poštarico Pavlo, ga je obšlo drugo, plemenitejše čuvstvo. Toda bil je preveč površen, da bi v njem iskal globljo ljubezen. Razveselilo ga je že spoznanje, da z mladenko resno simpatizira, čeprav se je zagledal le bolj v njeno zunanost, ker si ljubavi ni mogel drugače predstavljati kakor samo v divjem navalu strasti in telesnega uživanja brez silnejše notranje ubranosti.

Tina se je zelo prestrašila, ko je opazila, da dvori poštarici. Res je vedela, da najbrž ne postane nikoli njen mož, ker ju je družilo največ samo spolno uživanje, toda odpovedati se mu vendar ni hotela, upajoča v svoji hotljivi nenasitnosti, da bo zmagala.

Od tedaj je mnogo prejkotala. Jezilo jo je, da se Pavla ni oprijela Premka, ki ga je sama mrzela zaradi njegovega zdravega humorja in ostroumnosti, saj je znal vsekati, da je kar zaskalelo. Tudi je slutila, da Premk pozna njeno razmerje s Kolarjem, in to jo je burilo, čeprav je vedela, da je molčeč, kar se tiče tajnosti, ki so jih imeli tovariši.

Ko pa je Tina spoznala, da je njen trud prazen, je Pavlo zasovražila, a škodovati ji ni mogla. Pisala bi ji mogla, pa je slutila, da bi se mladenka takemu pismu smejala. Zato je molčala.

Premk si z ljubeznijo ni hotel preveč beliti glave. Če bi ga bila Pavla ljubila, bi bil njene ljubavi vesel in srečen bi se bil poštarice oklenil. Ker mu ni odgovorila, je smatral zadevo za končano. Košaro je hladnokrvno spravil, preričan, da bo tudi Pavla molčala o njegovem pismu, za katerega je Tina le slučajno zvedela. Ostal je še nadalje šegavi in prijazni prometnik Andrej, vesel in poln humorja kakor vedno, sploh človek, ki nekaj zaupa tudi usodi življenja in ne vrže prehitro puške v koruzo ter se ne spozabi, da bi se boril za žensko, o kateri je prepričan, da bi ga sama ne ljubila.

Kolar je bil zelo nervozen. Odkar je Tina spoznala, da je njeno prizadevanje zaman, se je napram njemu ohladila, čeprav sta se še vedno sestajala, ker nista mogla živeti drug brez drugega.

Nekaj časa ga je mučila skrb zavoljo denarja. V Pavlo je silil, naj bi se čimprej poročila. Ni se protivila, saj je itak nameravala še nadalje ostati v službi.

In tako bi bilo vse dobro, le denarja je Kolarju manjkalo in zaman je stikal in premišljeval, kje naj ga dobi.

Pa se mu je zadnje čase vse obrnilo nekam na dobro, kajti kar bolj ponosen je postal in nikoli ni bil suh.

Nekega dne pa je povabil tik pred poroko svoje znance in prijatelje na svoj samski večer. Pili so in se veselili. Mirko se je od njih poslavljaj in jim zagotavljal, da jih ne bo nikoli pozabil, da bo še vedno često zahajal med nje, saj je navada pač železna srajca in človek se mora včasih otresti prahu vsakdanjosti ter svobodno zaživeti med svojimi veselimi in zvestimi prijatelji!

Nihče njegovih znancev ni vedel, kako je bil fant ravno tisti večer nemiren in potrť, saj mu nihče ni videl v srce, a sam je kazal brezskrben obraz.

Naposled je že pozabil, da je v nevarnosti. Bil je za trdno prepričan, da se bo dobro izteklo.

Pa je nepričakovano udarilo med vinske bratce kakor strela z jasnega neba. Na pragu krčme sta se pojavila dva orožnika, se resno ozrla po družbi, starejši je pristopil prav k mizi in rezko vprašal:

»Gospodje, kdo od vas se piše Mirko Kolar?«

Vsi so se ozrli v zvaničnika, ki je vstal. Bil je bled, vendar je hladno, skoro izzivalno pogledal orožnika in ga rezko vprašal, kaj želi od njega.

»Mirko Kolar! V imenu zakona vas aretirava!« je orožnikova beseda jekleno udarila med družbo. Sledeči hip je mladenič že čutil mrzle sklep-nice na rokah.

Prijatelji so hoteli nekaj protestirati, a orožnik jih je mirno opozoril, naj se ne vtikajo v njegovo službo, češ, da on že sam dobro ve, kaj dela, saj vrši samo svojo dolžnost. Kolar bo pač takoj izpuščen, če je nedolžen.

Osumljenec je bil osramočen. Njegov pogled je še enkrat objel zbrano družbo, a potem je fant klonil glavo. Med dvema bajonetoma je odšel na cesto kakor razbojnik.

V gostilni se je prvo razburjenje nekoliko poglelo. Pivci so jeli ugibati, kaj se je vendar zgodilo.

Nekdo je omenil, da je imel Kolar zadnji čas vedno denar in da je imel tudi v službi opravek z njim. Kaj, če niso prišli na sled kaki pone-verbi? Ugibali so to in ono ter skušali naposled na vse pozabiti, toda dobra volja se ni hotela več vrniti in kmalu so odšli domov.

Drugi dan pa je brzela po mestu novica, da je zvaničnik Mirko Kolar goljufal s tovarnimi listi, da je zaračunaval strankam višje tarife, kakor je bilo predpisano, ter seveda dotične zneske tudi v liste vpisal, medtem ko je na tovarne karte, ki ostanejo v uradu, navajal pravilne zneske, a razliko je pa pobasal sam.

In mesto pred oltar, je moral mladenič v zapor.

*

Pavla je hodila po svoji sobi. Spet je sijalo jutranje sonce in se veselo smehljalo skozi okno. Mladenka je bila praznična in lepa. Počasi in nekam svečano se je oblačila v krasno belo nevestino obleko.

Vse okoli nje je kipelo veselja in življenja.

Bilo ji je radostno in obenem tesno pri srcu. Sama si ni mislila, da ji bo ta korak tako težek in preveč resen, čeprav se je dobro zavedala nje-gove važnosti.

Kako je željno pričakovala ta dan! A ko je prišel, se je prestrašila. Zastrmela se je nekam v nejasno megleno bodočnost, čeprav si je trdila,

da ne more biti razočarana, saj je ženin dober fant, oba imata službo in zdrava sta ter se ljubita, kar je glavni pogoj srečnega zakonskega življenja.

Pa ji je hipoma vzniknila misel, da se je prehitro odločila, da bi bila morala vsaj nekaj časa odlašati in se še in še premisliti, preden se je odločila.

Spet ji je zazvenelo na uho ubrano igranje, kakor bi nekje med zele- njem zapela vijolina milo in sladko, da bi čulo samo njeno uho in strmela duša nad tajnimi zvoki.

Imela je še pol ure časa. Da, čez trideset minut je moral pridrveti avto- mobil in jo odpeljati v novo življenje.

In njena vznemirjena duša se je spet vpraševala, kakšno bo poslej živ- ljenje? Ali bo res lepo, mirno in udobno? Spočetka bo pač tegoba! Oba bosta v službi in delala, da si nekaj prihranita in ustanovita prijaznejši dom. Zgradita si prijetno domače ognjišče, kjer bosta srečno živela.

In spet jo je obšla tesnoba, ki jo je že dražila. Odprla je okno na stežaj, se nagnila na zrak in globoko zajela sape.

Postalo si je spet laže in prijetneje. V duši so ji zaplesale vesele misli kakor zlate mušice, sproščene v jasnem soncu. Nasmehnila se je, toda sama ni vedela, da njen smeh ni bil pravi, vesel in kipeč iz srca. Zamah- nila je z roko. Da, razočarana pač ne bo, saj skoraj ne bo mogla biti, ker je že vajena hudega v življenju. Marsikaj je pač pretrpela. Že zgodaj je postala sirota brez staršev, ki sta ji kmalu umrla. Vzgajala jo je teta. In ko sta hodili med cvetjem in zelenjem, je večkrat hotela vsa razvihrana in vesela okostenelo starko objeti, a teta jo je samo mrko pogledala z mrtvimi vodenimi očmi in se ji prisiljeno komaj vidno nasmehnila. Da, starka ni poznala otroške duše in Pavla se je tiste čase večkrat čutila osamljeno in oropano nečesa, do česar je imela pravico, a sama ni vedela, kaj je bilo. Manjkalo ji je pač materine ljubezni, ki bi prepletena s cvetjem mladosti, vzknila v šopek otroške sreče, ki človeku cvete in brsti vse živ- ljenje v njegovih živih spominih. Pa ni imela tega šopka, imela je pač posamezne cvete, ki pa niso bili povezani in prepleteni s sončnim žarkom materine ljubezni.

In menda je Pavla prav zato, ker je bila v nežni mladosti prikrajšana za nebrzdano veselost in milo materinsko ljubav, še bolj koprnela za lastnim domom.

Bila je predobra in premalo skušena, zato se je motila o svojem že- ninu. Zamamil jo je in premotil hitro in hlastno, kakor bi bil slutil, da jo mora tako zavojevati, ker se mu sicer lahko vse izjalovi in ga ona prekmalu spozna. Sam je celo računal s tem, da bo potem, ko se poroči, živel še laže in brezskrbneje, čeprav je imel Pavlo po svoje rad. Potreboval je denar in zato je pričel poneverjati tovarne liste ter je prav tisti dan pred poroko zvedel, da so mu na sledu.

Pavla ni slutila sramote, ki je prežala na njo. Kaj takega si niti misliti ni mogla, saj je bila prepričana, da je Kolar poštenjak in upala je, da bo napredoval v službi in bo lahko sama kasneje podala ostavko.

Ko je bila oblečena in pripravljena, je postala še bolj nestrpna. Da, rada je imela ta svoj mirni domek in kar mudilo se ji je iz njega, ker je čutila, da jo je prav tedaj še posebno privlačeval. Koliko sonca in mladosti je bilo v njeni beli sobi! In kadar si je zaželela cvetja in rož, se je nagnila skozi okno, kjer jo je pozdravljaj bohotni vrt in ji ponujal svoje razkošne cvete.

Zdaj bo vse to zapustila. V ozki ulici bosta stanovala, kjer ima njuna soba okno na dvorišče, ki je umazano in blatno. Poleg sobe je mračna siva kuhinja, ki se ji vidi tuja in sovražna.

Še in še se je sklanjala skozi okno, kakor bi se hotele njene oči do sitega napiti te bleščave ter se posloviti od nje.

Sinica, ki je večkrat priletela na njeno okno in ji zobala drobtine z roke, je prifrlela, se ustavila na robu oknice in skočila na njeno roko ter se prijazno ozirala v Pavlo s svojimi milimi očmi.

Poštarici je bilo, da se mora zjokati. Ta ptiček je imel videz nežne samotne dušice in najrajši bi ga vzela kar s seboj ter bi se nikoli več ne ločila od njega.

Na vrtu se je oglasil ščinkavec in veselo zažingal.

Tedaj so se glasno odprla vrata. Sinica je odletela.

Na pragu je stala gospodinja in Pavlo boječe gledala ter jo komaj slišno pozdravila.

Poštarica se je ozrla vanjo:

»Bog daj dobro jutro! Gospa, danes...«

Ni končala stavka. Gospodinja, starikava majhna ženica, vsa drobna in blaga, jo je gledala s solzami v očeh. Potem ji je boječe, skoraj šepetaje povedala, da so Mirka prejšnji večer aretirali zavoľjo poneverbe.

Nevesta je prebledela kakor zid in se zgrudila na stol.

(Dalje prih.)

Vsebinska: Zadrufniŝtvo in gospodarski red ŝivljenja (str. 65). — O solidarizmu in zadrufniŝtvu (str. 68). — Manufaktura: Pripombe h krojni poli (str. 71). — Őebelarstvo: Novo ŝivljenje (str. 76). — Ptiĉjereja: Kanarĉek (str. 79). — Sadjarstvo: Sadni izbor (str. 81). — Naŝa druŝina: Otrok riŝe, ĉita in piŝe (str. 82). — Zdravstvo: Gripa (str. 84). — Za pouk in zabavo: Zanimivi predhodniki ŝeleznic (str. 86). Őivljenje prazgodovinskega ĉloveka (str. 89). — Leposlovje: Na traĉnicah ŝivljenja (str. 92).

»Zadrugar« izhaja meseĉno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna ŝtevilka 3 Din. Naroĉa in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ź., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se poŝiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Kolo-dvorska ulica ŝt. 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

Članski sestanek

zadruharjev vseh volišč okoliša Ljubljane sklicujemo za sredo dne 27. marca t. l. ob 18. uri 30 min v glasbeni dvorani društva „Sloge“. Ljubljanski dvor, Pražakova ulica. Članski sestanek vseh volišč okoliša Maribor istotako za sredo dne 27. marca t. l. ob 19. uri v mali dvorani Narodnega doma. Vabimo vse člane iz Ljubljane in Maribora, da se obeh sestankov udeleže. Dnevni red: Poročilo upravnega odbora, slučajnosti.

Podpore

Na željo iz vrst članstva objavljamo, da je naša zadruga v poslovnem letu 1934 izdala na podporah znesek Din 189.245,—, na posmrtninah pa Din 106.623,—.

Sladkorni kartel

je zopet povišal cene sladkorja brez vsakega povoda. — Železničarji, uživajte med in mleko in Vaš denar bo ostal doma v državi!

Uvedli smo na novo izdelek domače tvrdke Dr. Ing. M & C. A. Pogačnik, Podnart, Gorenjsko

„Cimean“ zobno kremo v tubah po Din 6.50

Strokovnjaki so ugotovili in dali priznanja, da je ta zobna krema prvo-vrstna v vsakem oziru.

Naročila za velikonočne šunke

sprejemajo vse naše prodajalne do 10. aprila t. l. Člani s proge naj jih naročijo ob terminu.

Manufaktura

Razno redko tkano blago, vsi krepki, krepelini, kreponi in žoržeti ne prenesejo vlage in mokrote. Če so mokri, vskočijo in se kodrajo. To blago je namreč izdelano tako, da ga ni treba pred prikrajanjem nič več prelikati čez mokro cunjo. Ako bi likali takšno blago čez mokro cunjo, ne prevzamemo za poškodbo nobene odgovornosti. Obleke iz takega blaga se ne smejo prati, marveč samo kemično čistiti. Teh vrst volnenega blaga ne smete likati kadar je vlažno in še manj, če je popolnoma mokro. Če se tako blago zmoči, ga ne smete polikati, dokler ni popolnoma suho. Če vas zmoči dež, pustite najprej, da se obleka popolnoma posuši, nakar jo šele polikajte, in sicer od leve strani. Pazite pa, da likalnik ne bo prevroč in likajte vselej samo čez tenko cunjo in svileni papir.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnic, r. z. z o. z. v Ljubljani

Centrala: Ljubljana, Masarykova cesta 17, telefon št. 2241 in 2248.

Prodajalne:	Ljubljana:	{	Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 2248
		{	Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 2641
	Maribor:	{	Koroški kol., Frankopanska cesta 34, telefon št. 2061.
		{	Glavni kol., Aleksandrova cesta 49, telefon št. 2825

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 3

veljaven od 20. marca 1935.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati, event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le
tako ob prejemu blaga!

Mlevski izdelki

Moka Ogg	kg	2.70
„ Og	„	2.70
„ št. 2	„	2.50
„ št. 5	„	2.30
„ enotna	„	2.45
„ ajdova	„	3.75
„ koruzna	„	1.40
„ krmilna	„	1.40
„ ržena	„	2.25
Otrobi, koruzni	„	1.—
„ pšenični, debeli	„	1.35
„ „ drobni	„	1.20
Zdrob, činkvantin	„	2.75
„ koruzni	„	2.—
„ pšenični	„	3.—

Testenine

Domače

Fidelini	kg	6.—
Krpice	„	6.—
Makaroni	„	6.—
Polži	„	6.—
Rezanci	„	6.—
Špageti	„	6.—
Zvezdice	„	6.—

Jajčne

Makaroni	kg	8.25
Polži	„	8.25

Jajčne v kartonih

Makaroni	kg	9.25
Špageti	„	9.25
Jajnine vseh vrst	„	16.—

Riž

Carolina	kg	11.—
Prima	„	7.—
Sekunda	„	5.—

Deželni pridelki

Čebula, domača	kg	1.75
„ egiptovska, nova	„	—.—
Čebulček	„	5.—
Češenj	„	—.—
Fižol, cipro	„	3.—
„ prepeličar	„	2.75
Grah, zelen	„	12.—
Ješprenj	„	3.50
Ješprenjček	„	7.50
Kaša	„	3.50
Koruzna, debela	„	1.15
„ drobna, činkvantin	„	1.75
Krompir	„	—80
Leča, Ia	„	12.—
Leča, IIa	„	5.50
Piča za kure	„	1.75
Ptičja hrana	„	8.—
Zelje, kislo	„	2.50
„ „ v sodčkih	„	—.—
bruto za neto	„	2.25

Sadje južno, sušeno in sveže

Rozine, Ia	kg	15.—
Rozine, IIa	„	12.—
Cvebi	„	12.—
Grozdiči (vamperli)	„	12.—
Češplje, suhe, bosanske	„	7.—
Dateljini	kart.	12.—
Fige, dalmatinske	kg	5.—
„ v vencih	„	7.—
Hruške, suhe	„	5.50
Jabolka	kg	—.—

Lešniki, tolčeni	kg	28.—
Limone	kom.	—60
Mak, plavi	kg	10.—
Mandeljni, Ia	„	46.—
Mandeljni, IIa	„	32.—
Orehi, celi	„	6.—
Orehova jedrca	„	18.—
Pinjoli	„	66.—
Pomaranče	kom.	1.—
„	„	1.50
Rožiči, celi	kg	5.—
Rožičeva moka	„	6.—

Sladkor

Kocke	kg	14.75
Sipa, drobna	„	13.—
„ debela	„	13.10
V prahu	„	14.75
Bonboni	„	25.—
„ Fourres, Ia	„	40.—
„ „ IIa	„	30.—
Bonboniere, male	kom.	12.—
„ srednje	„	22.—
„ velike	„	30.—
Kandis	kg	23.—
Margo slad	„	44.—
Šumeča limonada	kom.	1.—

Sol

Fina	kg	5.—
Morska	„	2.75
Namizna	„	3.50

Kava

Perl	kg	74.—
Portoriko	„	74.—

Surova, Ia	kg	60—
„ IIa	„	49—
Viktorija	„	44—
Žgana	„	69—
„ Rio	„	60—
„ Special	„	82—
Hag, mali	zav.	14—
„ veliki	„	27—

Žitna kava

Ječmenova, slajena, za-		
družna	kg	9—
Ječmenova, zadružna	„	6—
Ržena, slajena, zadružna	„	10—
Dr. Pirčeva	„	12—
Kneipp	„	12—
Proja	kg	8—
Žika	„	13—

Ostale kavine primesi

Cikorija Favorit	kg	14.75
„ Franck	„	15.50
„ kolinska	„	15.50
Enrilo	„	19—
„	doza	16—
Figova kava	kg	20—
Redilna kava	„	18—

Mast

Mast	kg	15—
„ v dozah	doza	85—
Ceres, bel in rumen	kg	21—
Čajno maslo Ia	„	32—
„ „ IIa	„	26—
Kuhano maslo	„	26—

Mesni izdelki

Carsko meso	kg	*
Hrenovke	kom.	2—
Jezik, goveji	kg	24—
„ svinjski	„	20—
Kare brez kože	„	*
„ s kožo	„	*
Kračje	„	*
Kranjske klobase	„	3.50
„ „ suhe	„	—
Meso, prekajeno, vratina	„	*
Ocvirki	„	*

Plečeta, cela	kg	—
Prsni vršci	„	14—
Reberca, brez kože	„	*
Safalade	kom.	2—
Salama, jetrna	kg	23—
„ krakovska	„	22—
„ letna	„	19—
„ milanska	„	50—
„ mortadela	„	—
„ navadna	„	10—
„ ogrska	„	50—
„ posebna	„	20—
„ tirolska	„	21—
Slanina, hamburška	„	18—
„ krušna	„	*
„ papricirana	„	*
„ prekajena, deb.	„	18—
„ soljena	„	*
„ tirolska	„	18—
Svinjske glave, brez kosti	„	*
„ parklji	„	4—
„ repi	„	7—
Šunka, domača	„	18—
„ „ kuhana	„	45—
„ praška	„	—
„ zvita	„	*
Tlačenka	„	15—

* Po dnevnih cenah, ki so izložene v prodajalnah.

Ribe — pastete

Polenovka, suha	kg	20—
Rusi	kom.	1—
Sardele, očiščene, v olju	„	—50
Sard. obr. s kaper., mala doza	„	3.50
„ „ „ „ velika	„	7—
Sardine 1 kg	„	28—
„ $\frac{1}{8}$	„	10—
„ $\frac{1}{4}$	„	6—
„ $\frac{1}{5}$	„	5—
„ $\frac{1}{10}$	„	3—
„	kom.	1.50
Slaniki	„	2—
Tunina	doza	16—
Pašteta, jetrna	„	5—
„ sardelna	„	6—
Guljaž, goveji	„	8—

Delikatese

Citronat	kg	100—
Čaj v dozah	doza	26—
„ „ zavitkih	zav.	3.50

Čaj v zavitkih	zav.	6.50
„ „ „	„	7.50
„ „ „	„	14—
„ „ „ „ Matek	„	3.50
„ odprti	kg	100—
Čokolada à $\frac{1}{4}$ kg	tabl.	10—
„ „ $\frac{1}{10}$ kg	„	4.50
„ „ $\frac{1}{20}$ kg	„	2.50
„ „ z lešniki à $\frac{1}{24}$ kg	„	2.50
„ „ „ „ $\frac{1}{2}$ „	„	29—
„ „ „ „ $\frac{1}{3}$ „	„	20—
„ „ „ „ $\frac{1}{5}$ „	„	12—
„ „ mlečna „ $\frac{1}{14}$ „	„	5.50
„ „ „ „ $\frac{1}{7}$ „	„	11—
Drobtine	kg	6—
Gorčica	„	17—
„	koz	6.50
Guljaž ekstrakt	zav.	4—
Jajca, štajerska, dnevna		
cena	kom.	—60
Na progo ali z loko pošiljkami jih ne moremo pošiljati.		
Juhan, mali	stekl.	6—
„ veliki	„	12—
„ na drobno	dkg	1—
Kaaba, redilna kava čok.		
okusa	vel. zav.	14—
Kaaba, redilna kava čok.		
okusa	mal. „	7—
Kakao, Ia	kg	48—
„ IIa	„	38—
Kapri	„	40—
Keksi v zavitkih	zav.	6—
„ „ „ „ à 1 kg	„	18—
„ „ na drobno	kg	18—
„ „ v pločev. dozah	doza	24—
Kruh črn in bel	struca	2—
Kumarce, mali kozarec	„	12—
„ „ veliki „	„	28—
Kvargelni	kom.	—50
Kvas	kg	35—
Maggi, mali	stekl.	12—
„ srednji	„	18.75
„ veliki	„	31.50
„ na drobno	dkg	1.60
„ kocke	kom.	1.25
Marmelada, jabolčna	kg	19—
„ „ doza	„	—
à 1 kg	„	20—
Marmelada, marelična	„	29—
„ „ doza	„	—
à 1 kg	„	30—
Med, cvetlični	„	—
„ ajdov	„	14—
„ cvetlični, mali kozar.	kom.	12—
„ „ vel. „	„	20—
„ „ mali lonček	„	1.50
„ „ sred. „	„	4—
„ „ vel. „	„	7—
Desert šnite	„	2—

Napolitanke, dolge	kom.	1—
" " " " " " " "	zav.	15—
Oblati	"	15—
Otroški piškoti	"	15—
Ovomaltine, mala	loza.	13—
" srednja	"	32—
" velika	"	56—
Paradižniki, 1/5 kg	"	4'50
" 1/2 "	"	9—
Sir, Chalet, Ia	kom.	3—
" " IIa	"	1'50
" " IIa	škatl.	7—
" emendolski, Ia	kg	25—
" Parmezan	"	85—
" stiški	"	22—
" trapistovski	"	20—
" liptavski	"	30—
Soda, jedilna	"	14—

Pudingi in pecilni praški

Božanska jed	zav.	5—
Citronin prašek za puding	"	2'50
Čokoladne jedi	"	4'20
Čokoladna krema	"	3'50
Čokoladni prašek za puding	"	2'80
Makronin prašek za puding	"	4'20
Malinov prašek za puding	"	2'50
Mandeljevi prašek za puding	"	2'50
Pecilni prašek	"	1—
Pripomoček za vkuhanje	"	2—
Rdeči zdrob	"	3'50
Rumenilo	"	1—
Vanilijeva krema	"	3—
Vaniljin prašek za puding	"	2'50
Vanilin sladkor	"	1—
Zmes za šartelj	"	12—

Dišave

Cimet, cel in zmlet	zav.	3—
Ingver	"	3—
Janež	"	2'50
Kamilce	kg	30—
Klinčki (žbice), celi in zmleti	zav.	2'50
Korjander	"	2'50
Kumna	"	2'50
Lavorjevo listje	"	1—
" zrnje	"	1—
Majaron	g	64—
Muškatov cvet	zav.	3—
Muškatovi orehi	kom.	—50
Paprika, huda	zav.	3—
Paprika, sladka	"	3—
Piment, cel in mlet	"	2'50

Poper, " " " " " " " "	zav.	3—
Vanilija v šibkah	kom.	1'75
Žafran	zav.	—75

Tekočine

Kis, nav., dvojno močni	l	3—
" vinski	"	4'50
Olje, bučno	"	10—
" italijansko	"	18—
" namizno	"	12—
" olivno	"	16—
Francosko žganje, mala stekl.	10—	
" " srednja "	24—	
" " velika "	48—	
Brandy, à 0'17 l	"	—
" " 0'35 l	"	32—
" " 0'70 l	"	52—
Liker, Florijan, grenki	l	42—
" " sladki	"	42—
" Pelinkovec	"	36—
" razni	"	38—
Rum Ia, à 1/2 l	stekl.	34—
" Ia, " 1 "	"	58—
" IIa, " 1/2 "	"	20—
Rumova esenca	"	8—
Žganje, borovničar, à 1/2 l	"	22—
" brinjevec, " 1/2 "	"	18—
" hruševac, " 1/2 "	"	18—
" slivovka, " 1/2 "	"	18—
" tropinovec, " 1/2 "	"	18—
Vino, belo, štajersko	l	12—
" cviček	"	11—
" belo, dalmatinsko	"	8—
" črno, "	"	8—
" Opolo	"	8—
" Prošek	"	20—
" Vermut	"	26—
Malinovec, à 1/2 l	stekl.	14—
" odprti	kg	18—
Radenska voda 14/10 l	stekl.	7—
Rogaška " 14/10 "	"	7—
" " Donati 1 l	"	6'50
Grenka voda Fr. Jožefova	"	13—
" " Palma	"	10—

Potrebščine za perilo

Mila

Benzit	zav.	5—
Hubertus, sivo	kg	9—
" navadno	"	10—
" terpentin	"	12—
Merima	"	11—
Sunlight	zav.	4—
Schicht, navadno	kg	11—
" terpentin	"	13—
Zlatorog, navadno	"	10—
" terpentin	"	12—

Pralni praški

>Enac, milne luske	kg	28—
>Henkoc soda	zav.	3—

Lux	vel. zav.	4'50
Perion	"	4'50
Persil	"	6—
Radion	"	5'25
Snežinka	"	4'50
>Tric, soda	"	3—
Ženska hvala	"	2'50

Druge potrebščine

Soda za pranje	kg	1'75
Lug	"	3'50
Boraks	zav.	2'50
" carski	škatl.	5'75
Škrob, rižev	"	5—
" " " " " " " "	zav.	1'50
Plavilo v kockah	"	2'50
Plavilni papir	"	1'50
Pralni stroji, leseni, mali kom.	13—	
" " " " " " " "	vel.	14—
" " pločev. mali	"	16—
" " " " " " " "	vel.	18—
Vrvi za perilo	15 m	Cene po kvaliteti
" " " " " " " "	20 "	
" " " " " " " "	25 "	
" " " " " " " "	30 "	
" " " " " " " "	35 "	
" " " " " " " "	40 "	
Obešalniki za sušenje perila	"	20—

Toaletni predmeti

Milo, Favorit	kom.	8—
" Glycerin	"	4'9
" kopalno	mali	"
" " " " " " " "	vel.	12—
" Ideal	"	15—
" Karbol	"	4—
" mandeljnov	"	6—
" Marija	"	10—
" Olivia	mali	4—
" " " " " " " "	vel.	7'50
" domače	"	3—
" Osiris	"	6—
" otroško	"	8—
" peščeno za roke	"	4'50
" Spelek	"	10—
" za britje Ia	"	8—
" " " " " " " "	IIa	3—
Cimean, zobna krema tuba	6'50	
Chlorodont, " " " " " " " "	"	6'50
Doromat, " " " " " " " "	"	7'50
Kalodont " " " " " " " "	"	6'50
Odol	mala stekl.	20—
" " " " " " " "	sred.	32—
" " " " " " " "	vel.	58—
Olje, orehovo, pristno	"	10—
Olje za solnčenje in masažo	"	8—
Ustna voda Cimean	"	18—
" " Elida	"	20—
Kolonska voda, mala	"	13—
" " " " " " " "	velika	24—
Esenc za kolonsko vodo	"	16—
Krema za kožo Cimean	doza	10—
" " " " " " " "	Elida	tuba 12—

Nivea krema	doza	10'—
Uran „	doza	10'—
Parfum	stekl.	16'—
Puder Elida	škatl.	10'—
Vazelin „	doza	6'—
Šampon „	zav.	3'—

Potrebščine za čevlje

Krema, črna	mala škatl.	5'—
„ „	sred. „	7'—
„ „	vel. „	12'—
„ rujava	„	5'—
„ rumena	„	5'—
„ bela	„	5'—
Mast za čevlje, črna	„	4'—
„ „ „ rujava	„	4'—
Olje za mazanje podplatov	stekl.	8'—
Krtače za blato	kom.	4'—
„ „ mazanje	„	1'50
„ „ svetljenje	„	12'—
Vezalke, črne, kratke	par	1'25
„ „ srednje	„	1'25
„ „ dolge	„	1'50
„ rujave, kratke	„	1'—
„ „ srednje	„	1'25
„ „ dolge	„	1'50
„ usnjene, črne	„	2'—
„ „ rujave	„	2'—

Razno

Barva za piruhe	zav.	—75
Ostara papir	„	2'50
Brusači	kom.	13'—
Celofan, papir	zav.	3'50
Čistilo za parkete	mala doza	12'—
„ „ „	vel. „	24'—
Črnilo	stekl.	3'—
Flit	mala doza	16'—
„ „ „	vel. „	29'—
„ s škropilko	kart.	51'—
„ škropilka	kom.	22'—
Grafit	„	—50
Hobby, prašek	zav.	5'—
Hranilniki	kom.	40'—
Kadilo	kg	30'—
Kladiva za meso	kom.	12'—
Kolesa, »Waffenrad«	„	—
„ »Kosmos«	„	—
„ ženska	„	1700'—
„ »Stadion«	„	1300'—
Krtače za obleko	„	16-20'—
„ „ parkete	„	27'—
„ „ ribanje	„	4'—
„ „ roke	„	2'50
„ „ „ dvostr.	„	5'—
„ „ zobe, male	„	8'—
„ „ „ velike	„	12'—
»Mali sadjar«	knjiga	5'—
»Mali vrtnar«	„	5'—
Metle, male	„	8'—
„ velike	„	11'50

Metlice, otroške	kom.	5'50
„ za obleko	„	6'—
„ „ posodo	„	1'50
Morska trava Ia	kg	4'—
Nagrobne lučke	kart.	11'—
Nočne lučke	škatl.	2'—
Obešalniki, mali	kom.	2'50
„ veliki	„	15'—
Olje za šivalne stroje	stekl.	4'—
Omela, bombažna	kom.	32'—
„ mala	„	12'—
„ za parkete	„	24'—
Ominol	„	2'50
Pasovi, usnjeni	„	8'—
Pasta za peči	škatl.	3'—
Peharji, mali	kom.	4'—
„ srednji	„	5'—
„ veliki	„	7'—
Peresniki	„	1'50
Pergament papir	pola	1'—
Pesek za email posodo	zav.	1'—
„ „ „	„	1'50
„ „ „	„	2'—
„ „ alum.	„	3'25
Pile, trioglate, male	kom.	4'50
„ „ srednje	„	5'—
„ „ velike	„	5'50
„ plošnate, male	„	9'50
„ „ srednje	„	11'—
„ „ velike	„	13'—
Platnene vrečice, male	„	6-7
„ „ srednje	„	12'—
„ „ velike	„	16'—
Prašek za čiščenje oblek	zav.	10'—
„ „ „ zlata	„	—
„ „ „ in srebra	„	3'25
Prazne pušice	kom.	5, 10
Predpražniki Ia	„	14'50 do 60
„ IIa	„	10'—
„ IIIa (slama)	„	4'—
Prijatelj gospodinj (za šte- dlnik)	„	170'—
Rahljači, brez ročaja	„	12'—
„ z ročajem	„	15'—
Sidol	doza	5'50
Svitol	„	4'80
Solnice, lesene	kom.	9'—
Stručnice, male	„	6'—
„ srednje	„	7'—
„ velike	„	8'—
Sukanec, bel, črn	„	—
št. 10-12	valj.	4'50
„ 16-36	„	3'50
„ 40-60	„	2'75
Sveče, dolge	zav.	7'—
„ „	kom.	1'20
„ kratke	zav.	7'—
„ „	kom.	—70
Svinčniki, navadni	„	1'50
„ tintni	„	3'50
Šivanke	zav.	1'50

Šmirkovo platno, belo	pola	1'50
„ „ sivo	„	2'—
Sparklet steklenice	kom.	150'—
„ patroni, polni	„	4'—
„ „ prazni	„	2'50
Sted Regulator obroči	„	—
160-220 mm	„	80'—
230-270 „	„	100'—
280-300 „	„	120'—
Sted Regulator plošče	„	—
18×12 col	„	150'—
21×12 „	„	160'—
24×12 „	„	170'—
Tepači, mali	„	8'—
„ srednji	„	13'—
„ veliki	„	18'—
Thermid stekl. in vložki	po vel.	—
Umetno gnojilo	kg	2'—
Vim	zav.	2'50
Vozički za prevoz živil	kom.	320'—
Vžigalice	zav.	10'—
„ „	škatl.	1'—
Zobotrebi	zvez.	0'50
Žlice, navadne, jedilne	kom.	3, 6 50
„ „ kavne	„	2'—
„ alpaka, jedilne	„	13'50
„ „ desertne	„	12'—
„ „ kavne	„	7'—
„ „ jed., krom.	„	14'—
„ „ kav., „	„	7'25
Vilice, navadne	„	9-13
„ alpaka	„	13'50
„ „ kromirane	„	14'—
Noži, navadni	„	10-13
„ alpaka	„	23'—
„ „ kromirani	„	23, 27

Kurivo

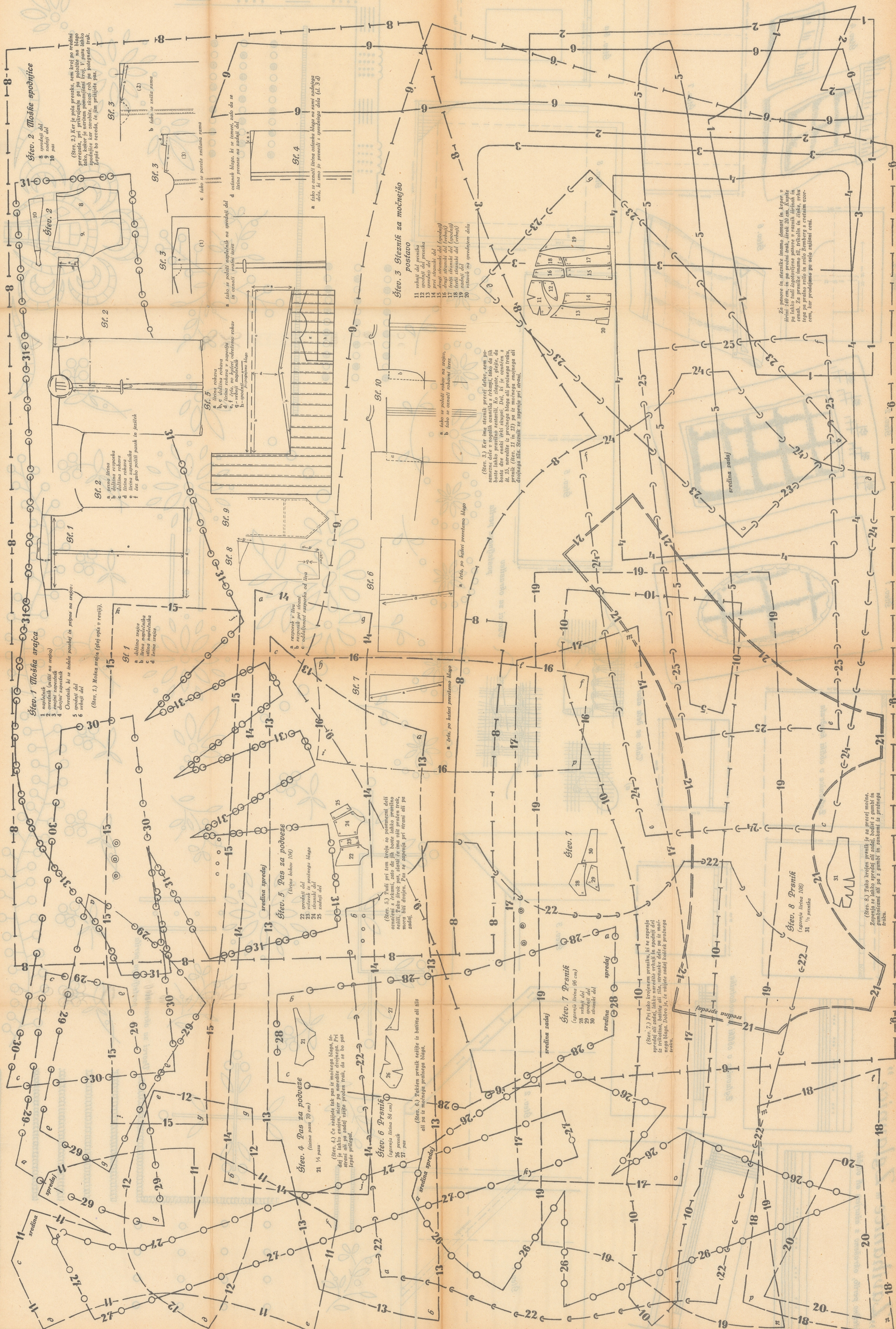
Drva, bukova, cela	dnevni	—
„ „ žagana	—	—
„ mehka, v kolob.	—	—
Premog, trboveljski, kosovec	po	—

Dovoz se pri kurivu posebej zaračuna.

Vsak četrtek ali petek sveže
morske ribe!

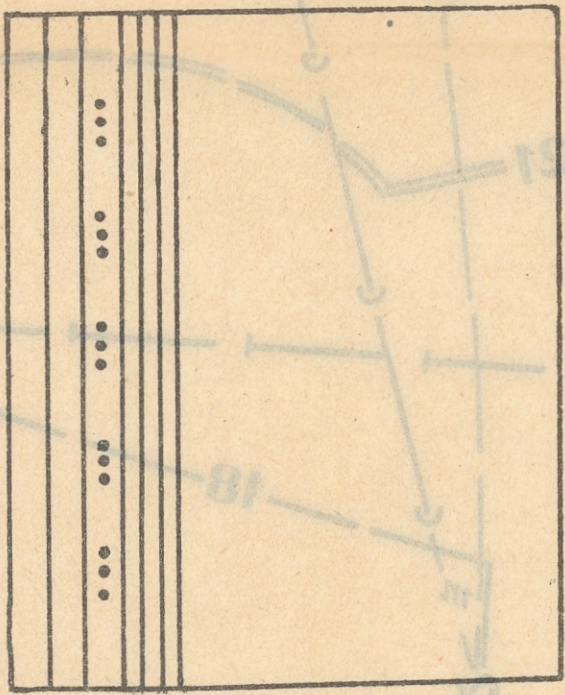
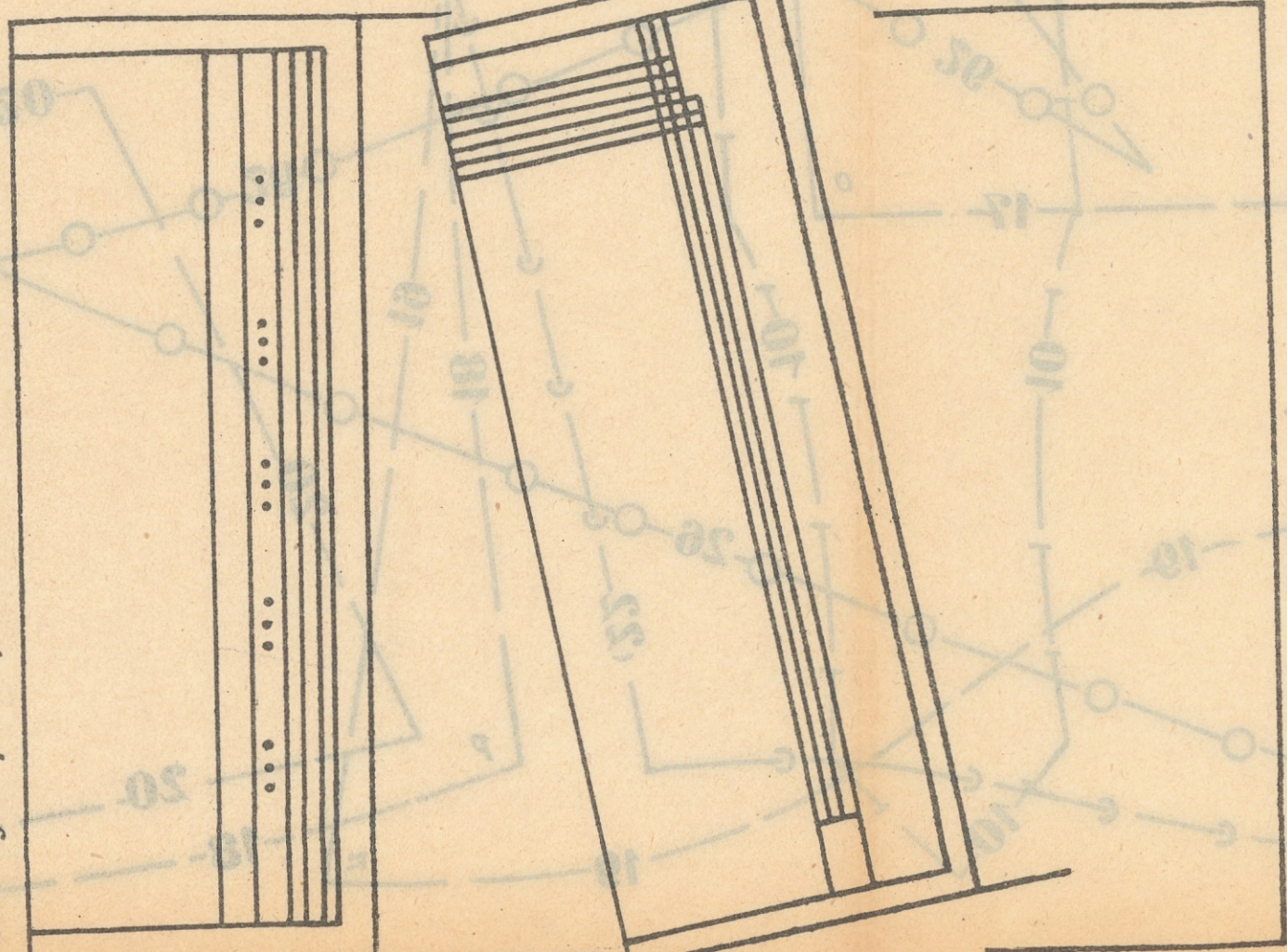
Velika izbira manufakture, perila,
nogavic, rokavic, galanterijskega bla-
ga, dežnikov, klobukov in preprog.
Emajlirana kuhinjska posoda, vse
vrste porcelana, stekla i. t. d.

Vpeljali smo prodajo dišav v ličnih,
pločevinastih dozah (vsipalnikih) po
Din 3.— za komad. Pri bodočem na-
ročilu popra, paprike sladke ali ci-
meta Vas bomo postregli z omenje-
nim dozami.

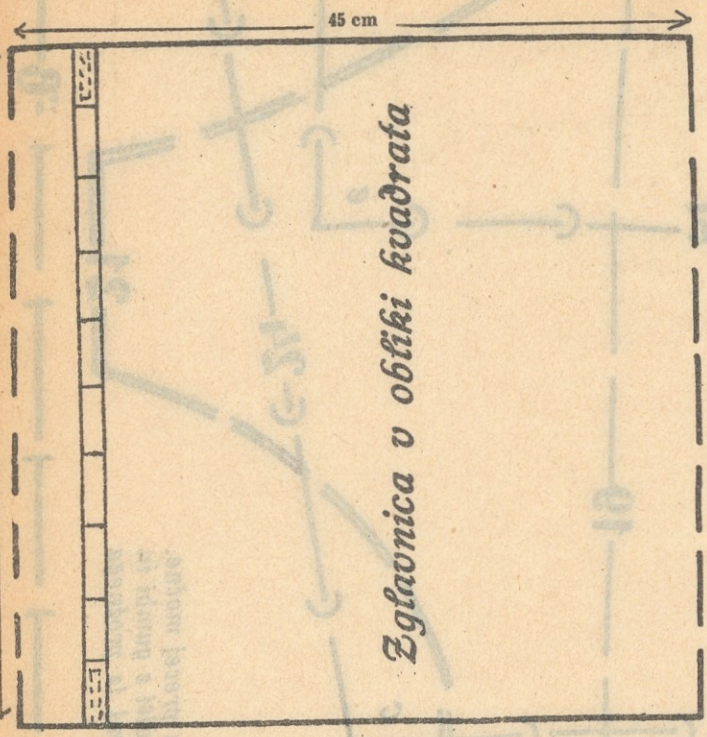
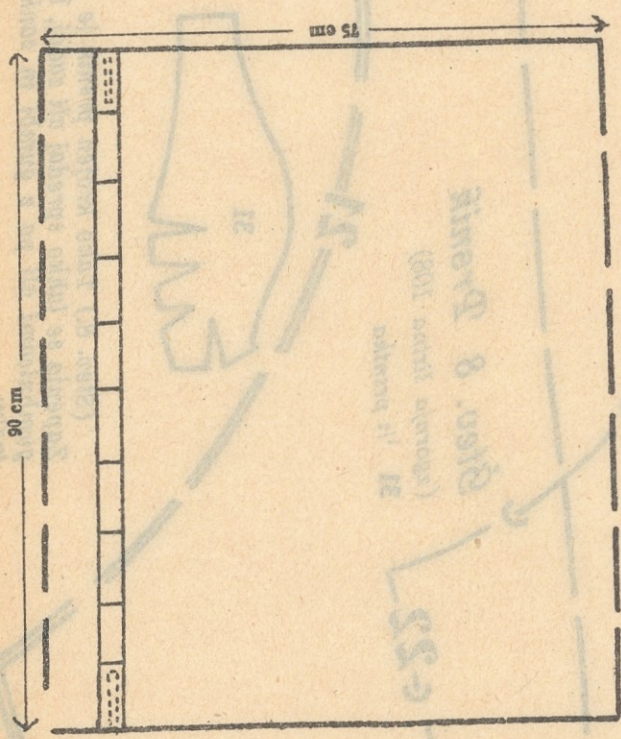
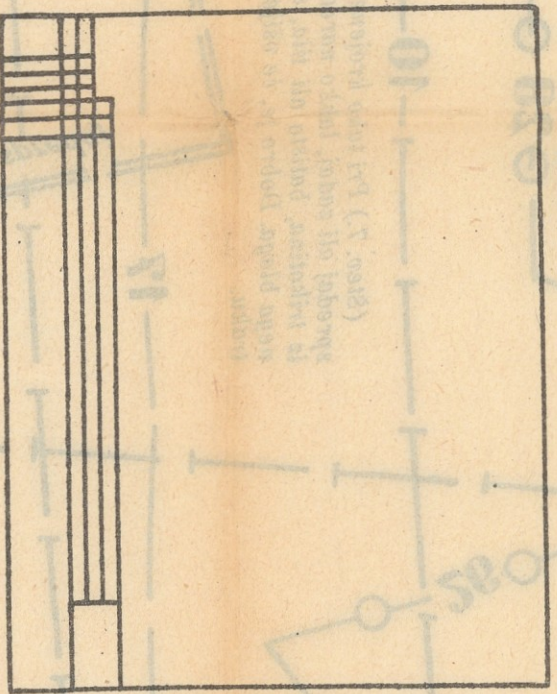

„Zavhanice in Zglavnice“

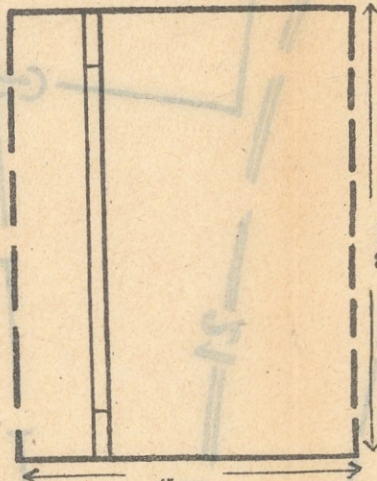
Postefino perilo, okraščeno z ažurjem ali vložki

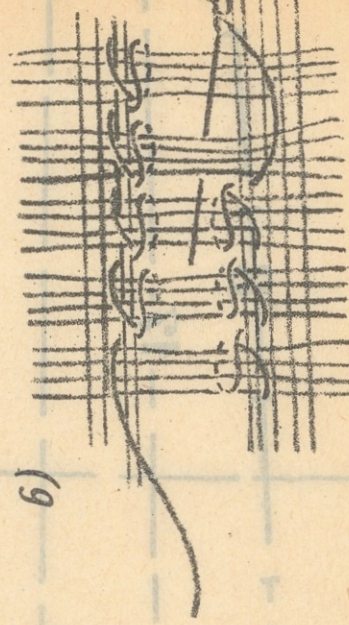
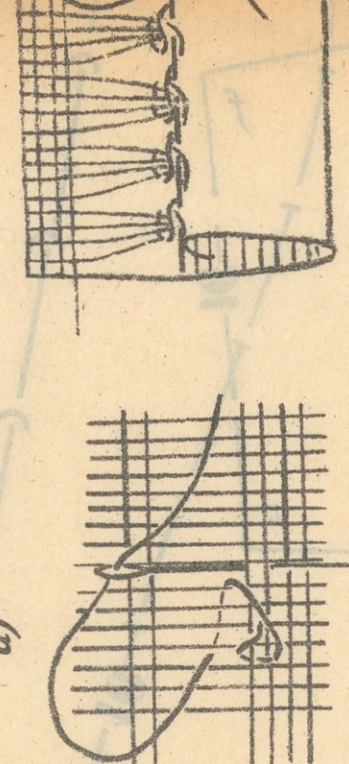
Zglavnica v obliki pravokotnika

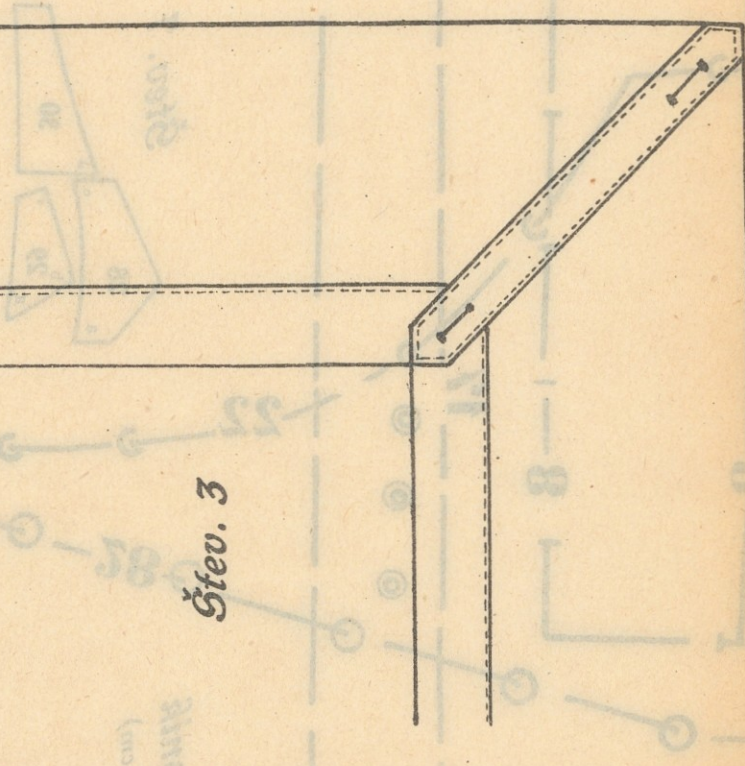
Zglavnica v obliki kvadrata

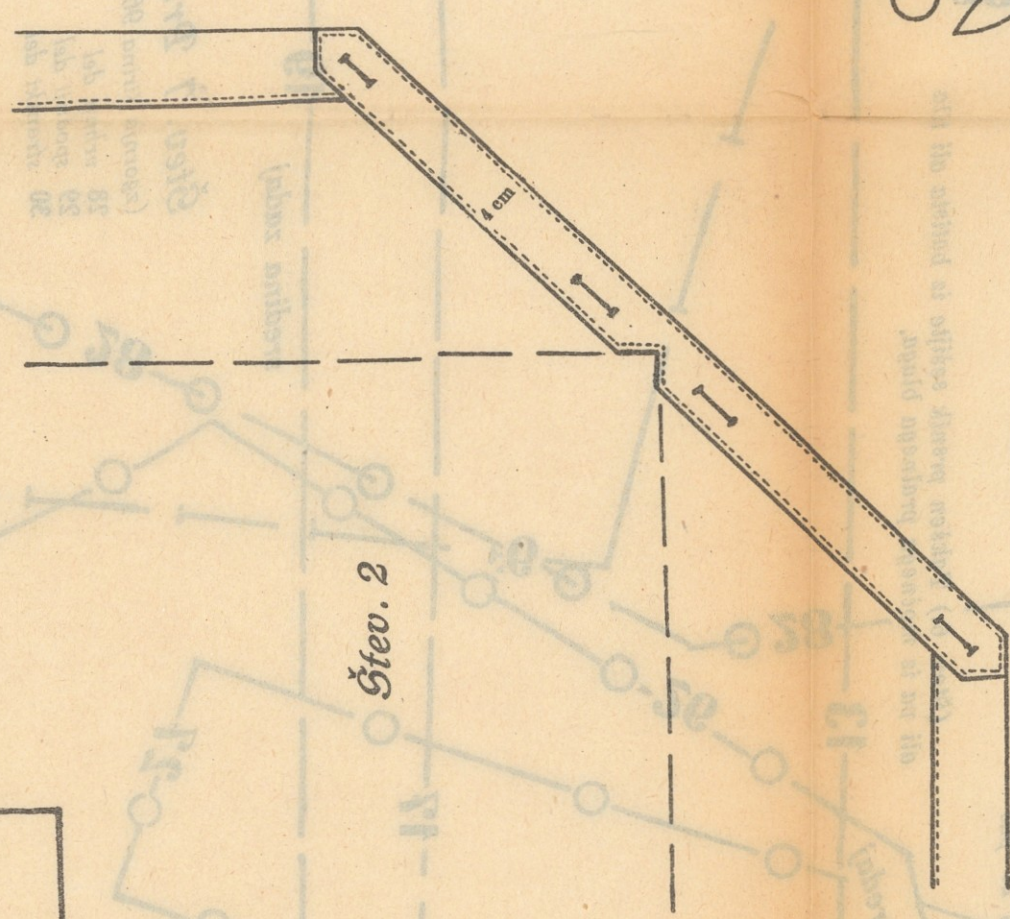
Tako se dela ažur c)

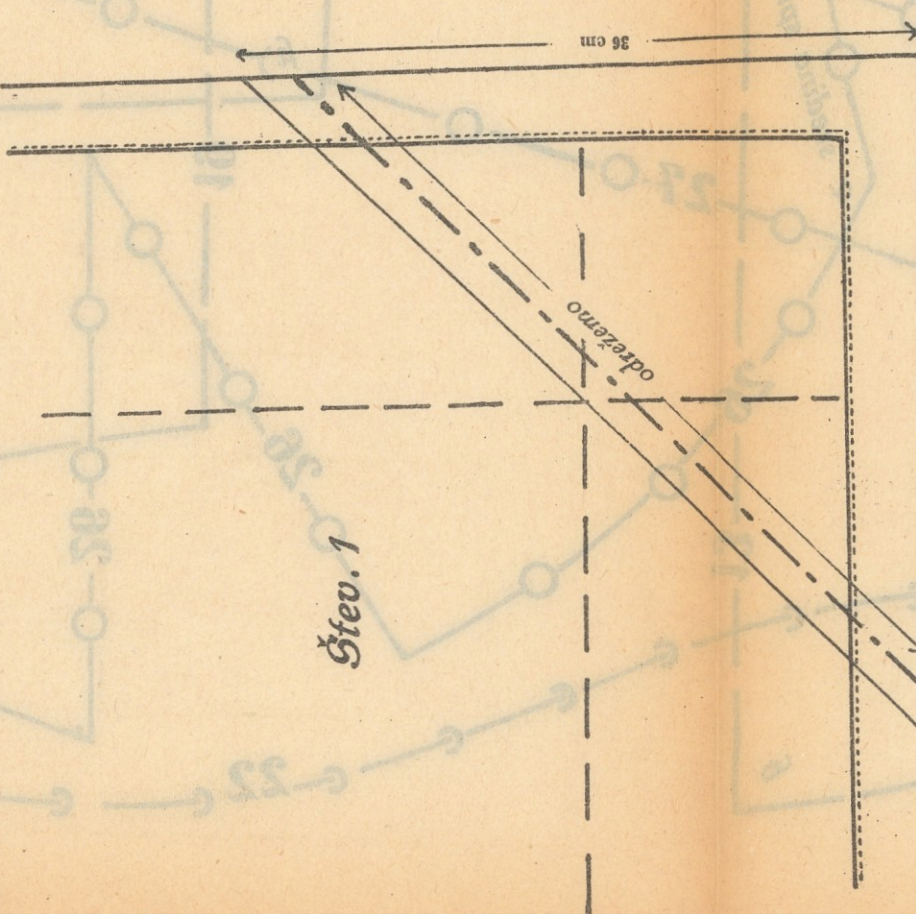
Štev. 3

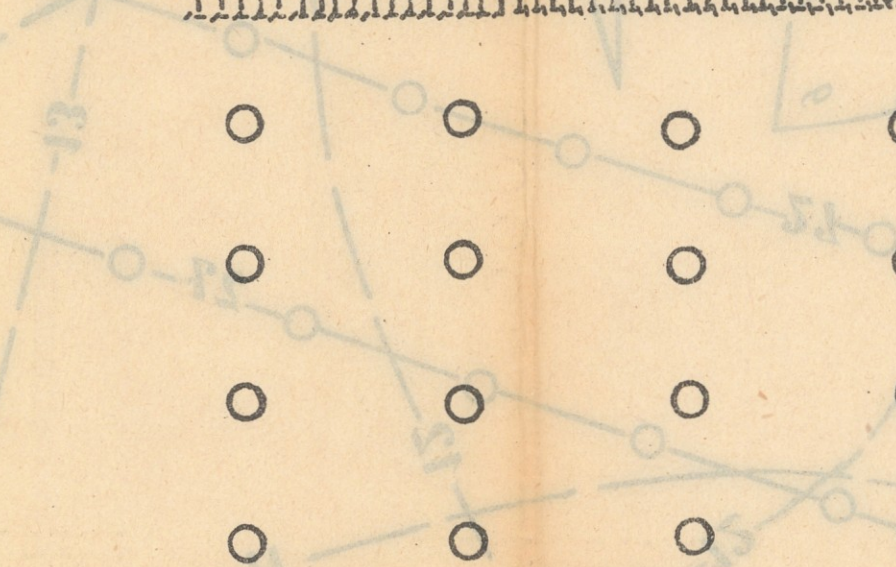
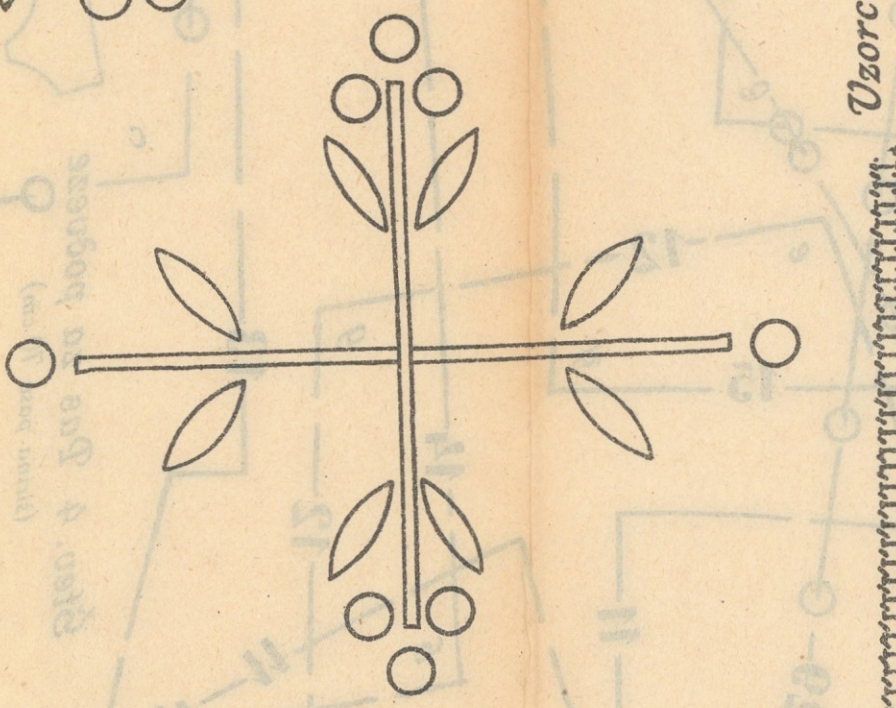
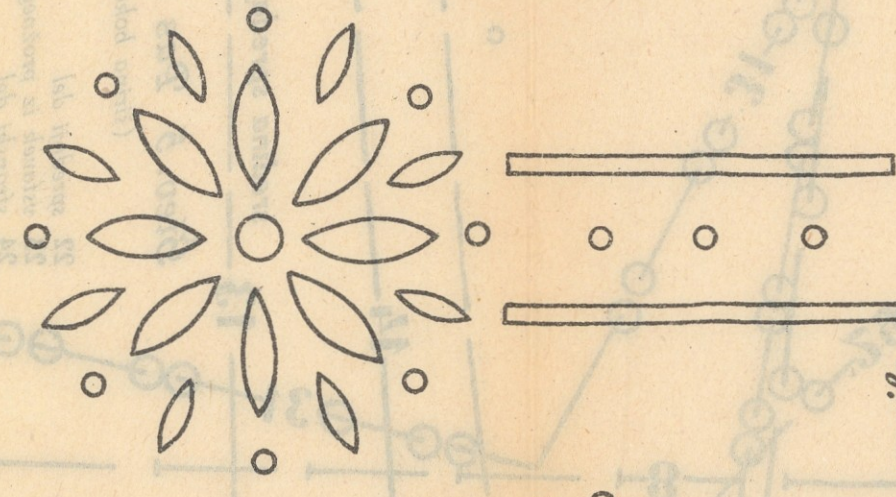
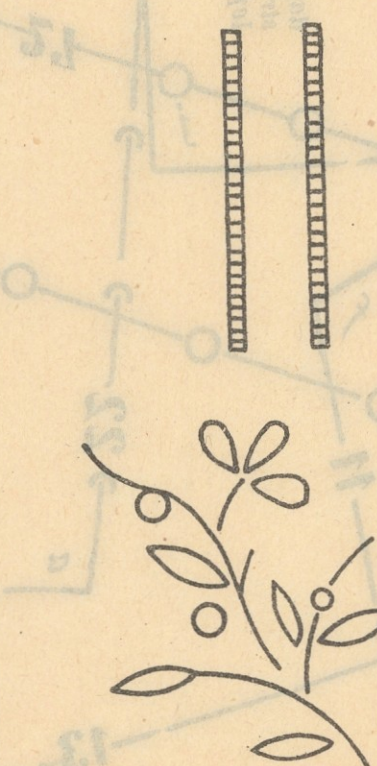
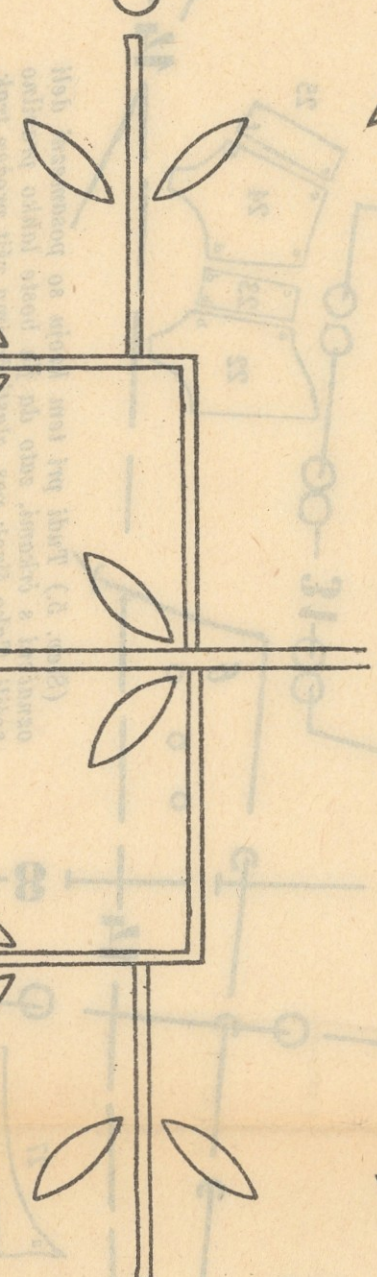
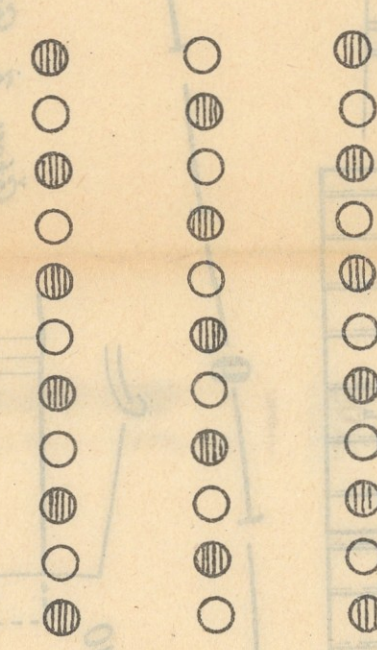
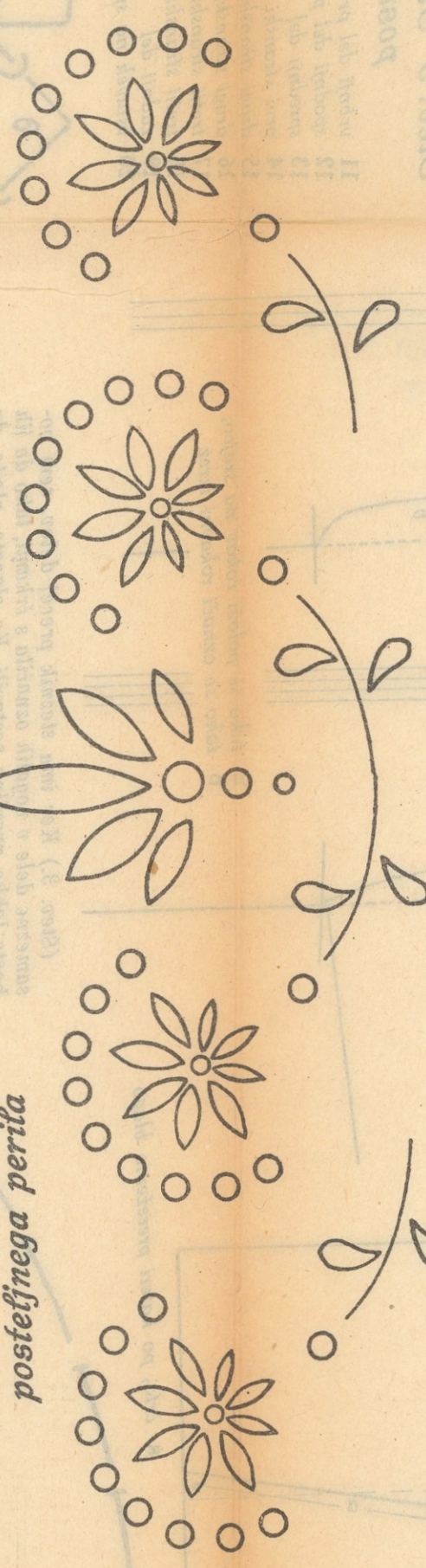
Štev. 2

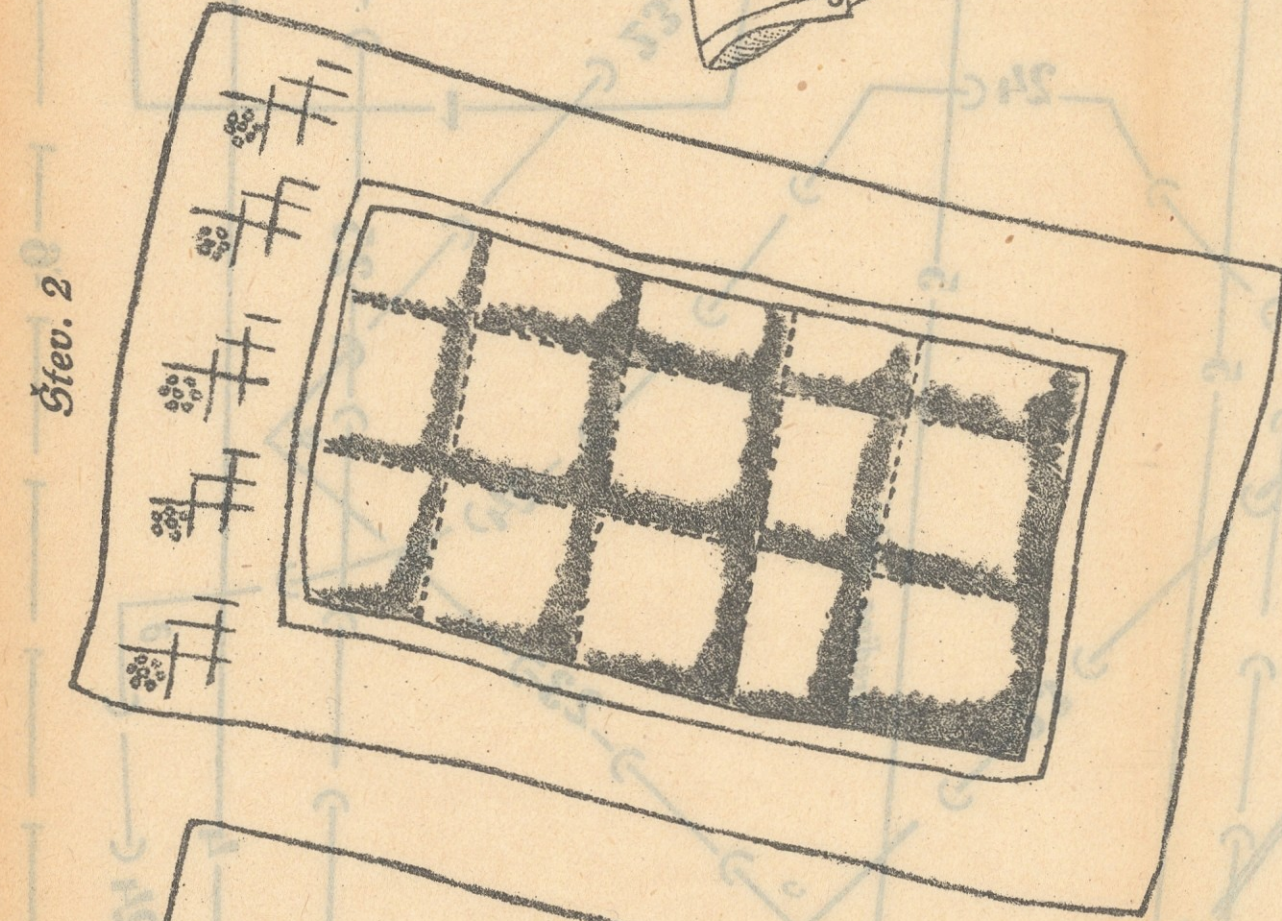
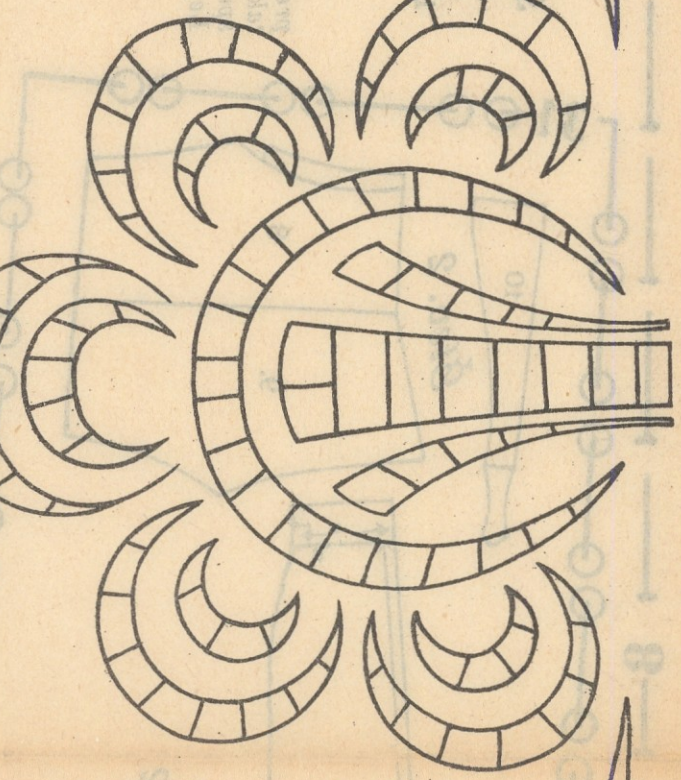
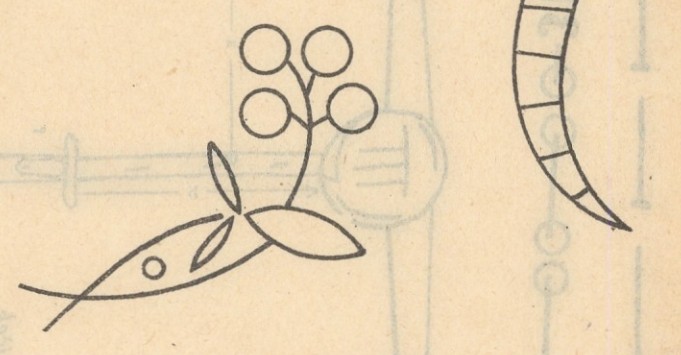
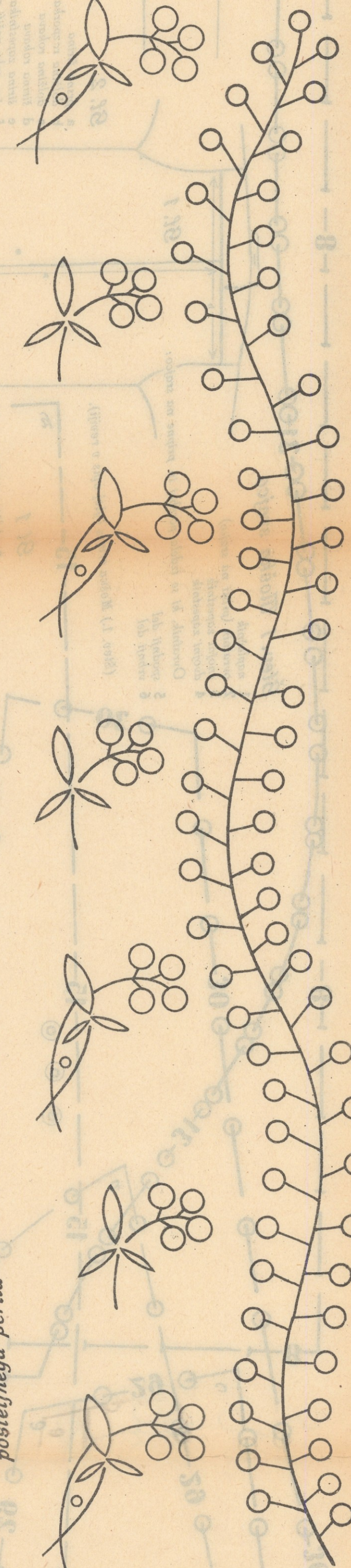
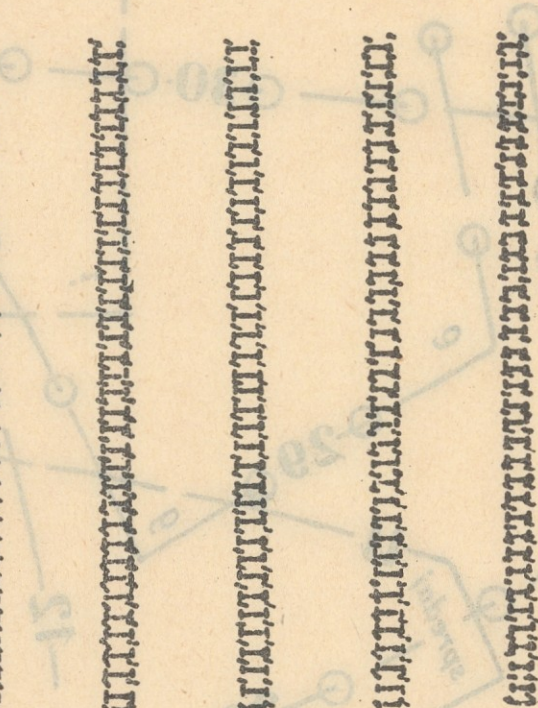
Štev. 1

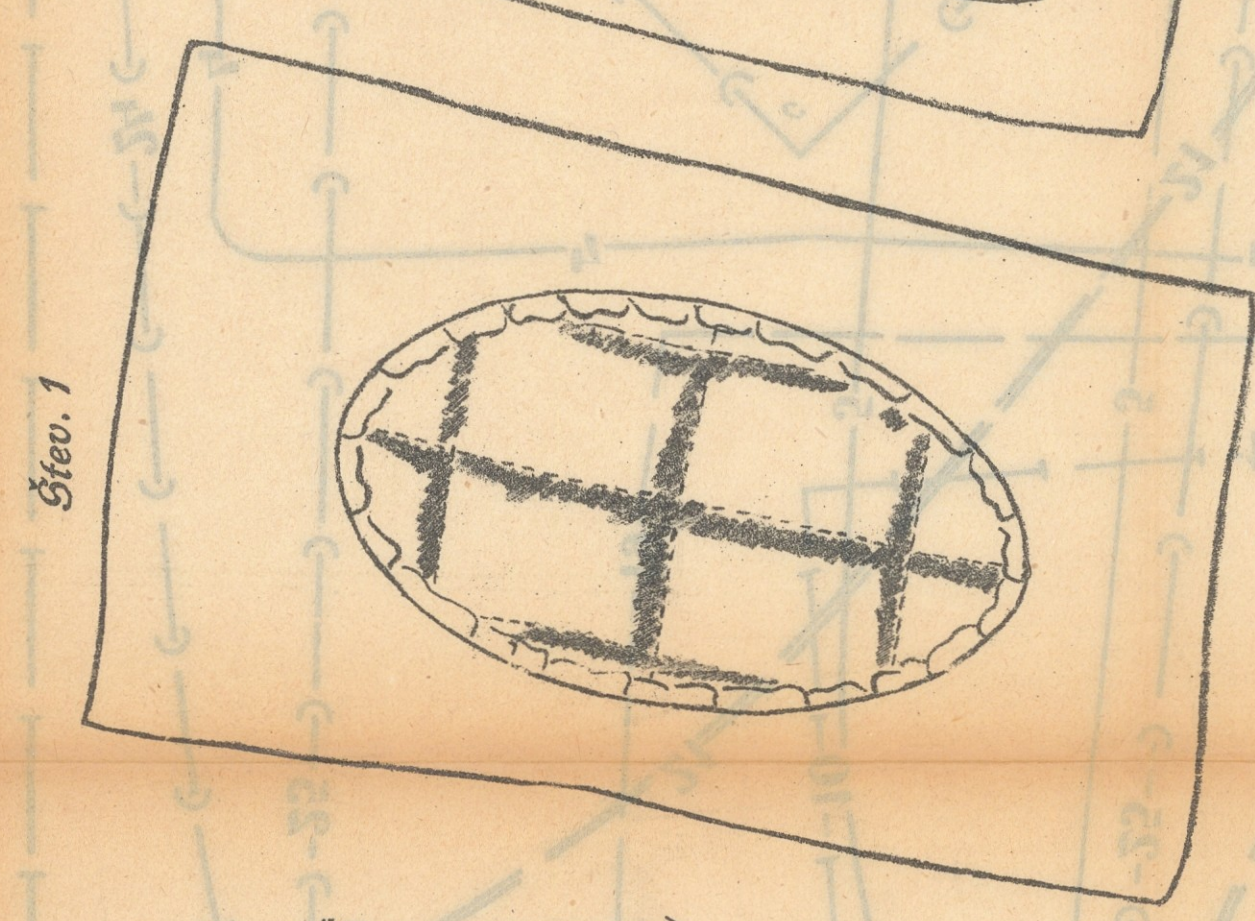
Uzorci za okraščev postefnega perila

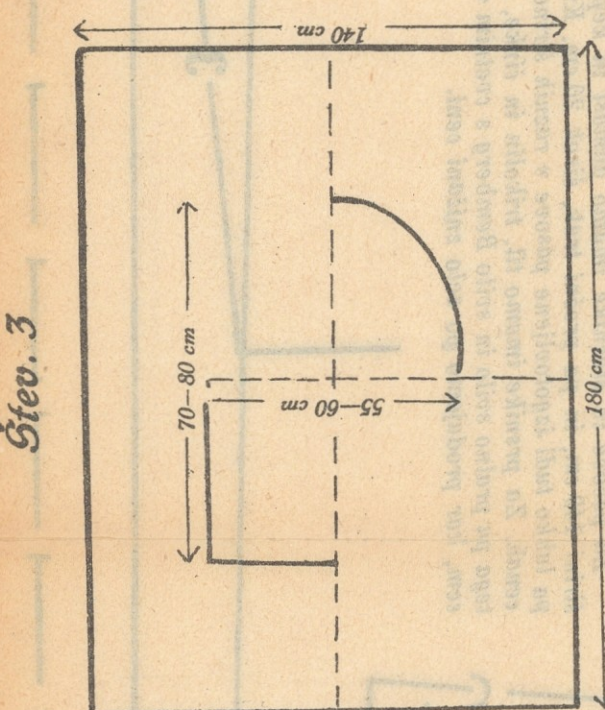
Uzorci za okraščev postefnega perila

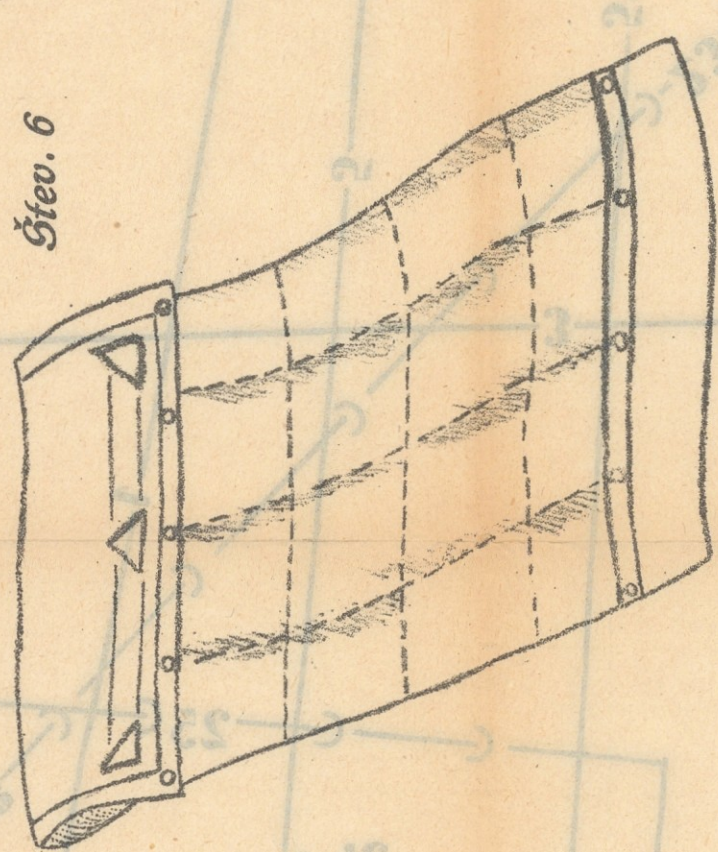
Štev. 2

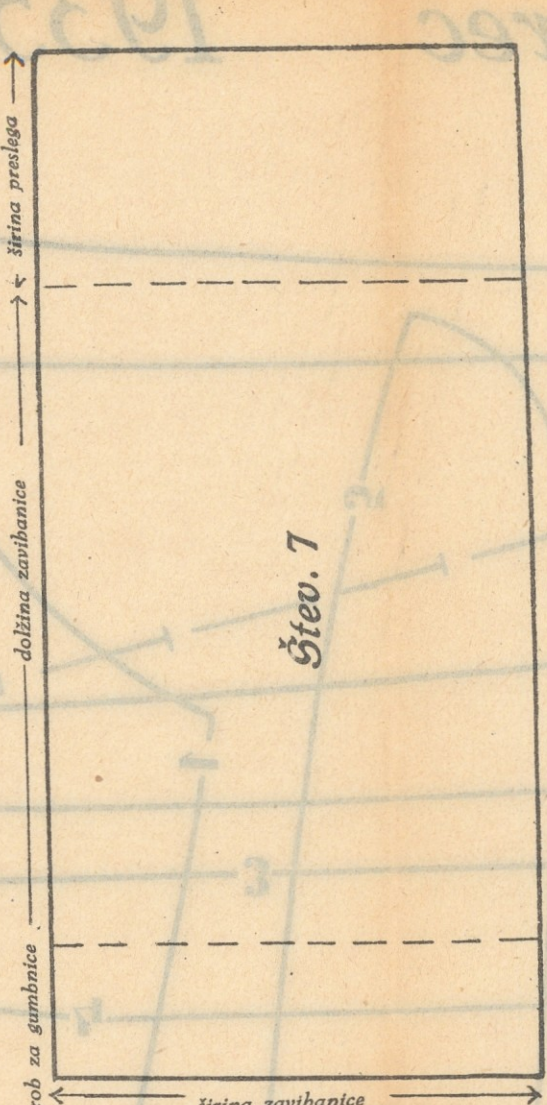
Štev. 1

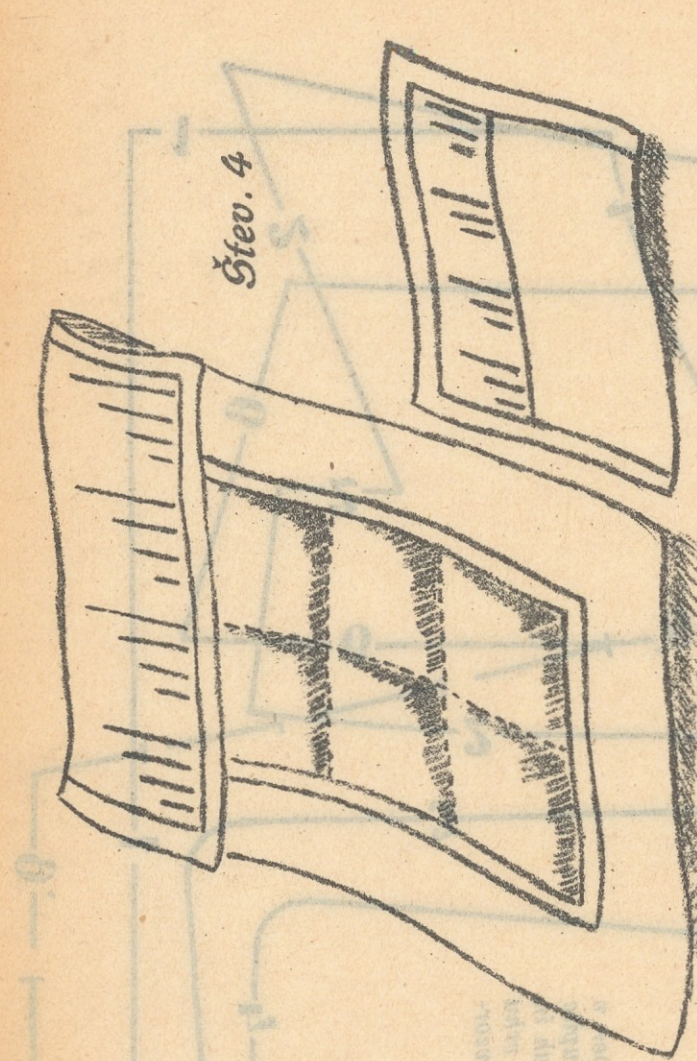
Štev. 3

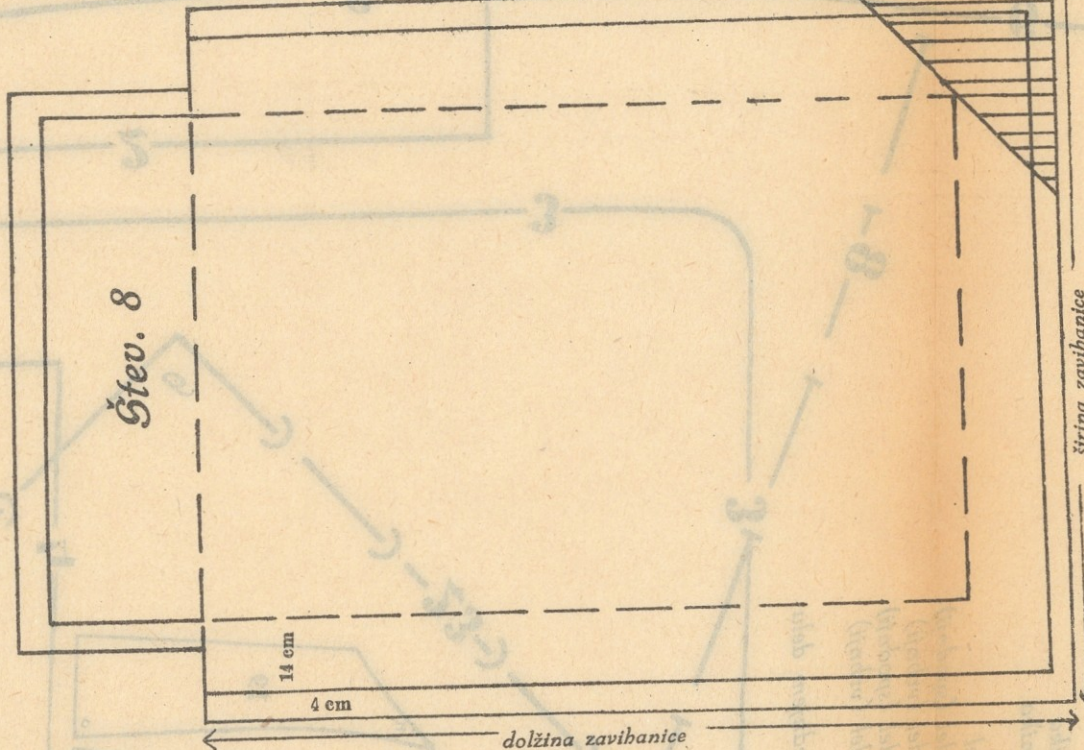
Štev. 6

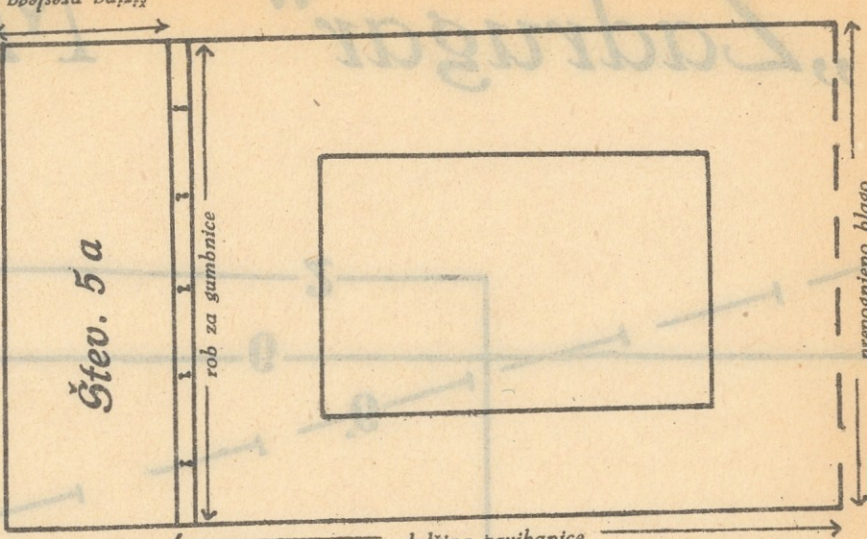
Štev. 7

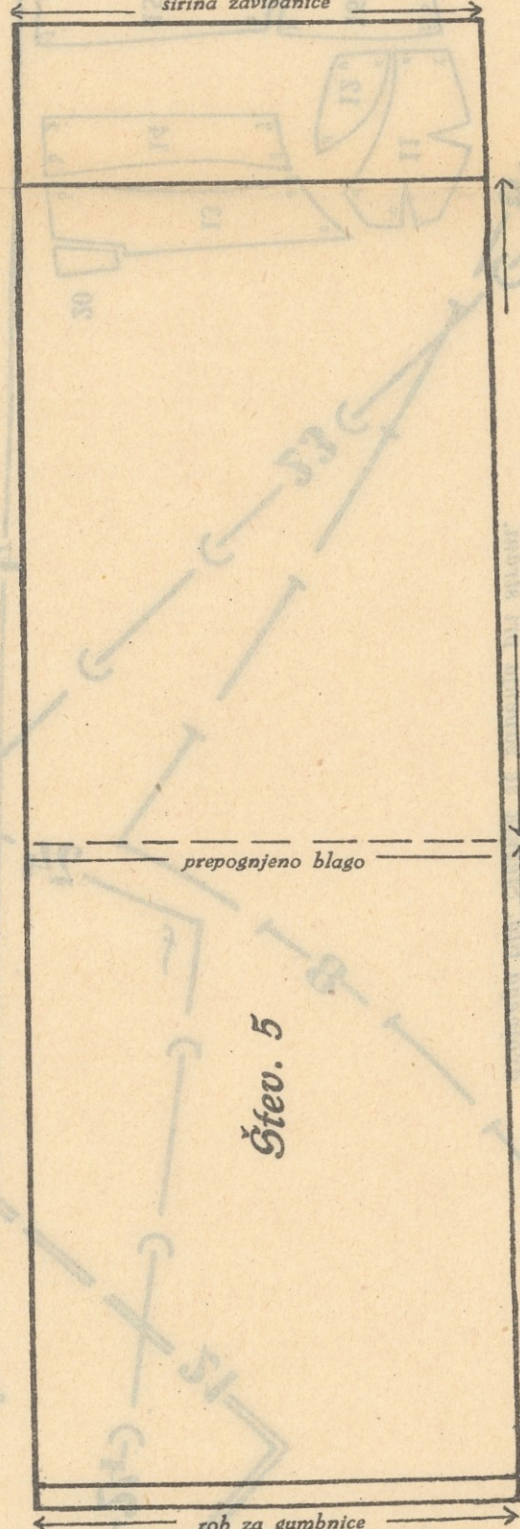
Štev. 4

Štev. 8

Štev. 5a

Štev. 5

